

Täysistunto

Torstai 8.12.2016 klo 15.59—0.33

7. Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 108/2016 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 31/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 31/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

19.58 **Kaj Turunen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, joka korvaisi vuodelta 2007 olevan julkisista hankinnoista annetun lain ja vuodelta 2011 olevan sähköisestä huutokaupasta ja dynaamisesta hankintajärjestelmästä annetun lain. Esitetyssä laissa säädettäisiin edelleen julkisten viranomaisten ja muiden lain soveltamisalaan kuuluvien yksiköiden hankintojen kilpailuttamismenettelyistä ja niihin liittyvistä oikeusturvakeinoista. Samassa yhteydessä hallitus esittää säädettäväksi vastaavat kilpailuttamismenettelyt kattavan lain vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, joka korvaisi vuodelta 2007 olevan vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain.

Ehdotettujen lakien sisältö vastaa hankintamenettelyn, soveltamisalan ja oikeussuojakeinojen osalta pääosin voimassa olevaa hankintalainsäädäntöä. Direktiiveistä johtuvat keskeisimmät muutokset koskevat uusia kilpailuttamismenettelyjä, hankintojen jakamista osiin, hankintojen laadullisten näkökohtien huomioimista, ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien huomioonottamismahdollisuuksia, hankintamenettelyihin liittyviä sähköisiä viestintävälineitä, kansainvälisiä yhteishankintoja sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä muiden erityisten palveluiden hankintamenettelyjä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös rikosrekisterilakia siten, että ehdokkaan tai tarjoajan johto- tai vastuuhenkilöä koskeva ote rikosrekisteristä voitaisiin luovuttaa hankintayksikölle käytettäväksi sen arvioimiseksi, koskeeko ehdokasta tai tarjoajaa laissa tarkoitettu pakollinen poissulkemisperuste. Lisäksi hallituksen esityksessä muutettaisiin myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia siten, että asianosaisella ei olisi enää salassapitosäätöjen estämättä oikeutta saada tietoa sellaisesta tekijästä, jota on käytetty tarjousten vertailussa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös hankinta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

lainsäädännön uudistuksesta johtuvia vähäisiä tarkistuksia 13 muuhun lakiin. Esitys liittyy valtion vuoden 2017 talousarviesitykseen.

Talousvaliokunta esittää, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvät 3., 5.—13., 15. ja 16. lakiehdotuksen. Talousvaliokunta esittää myös, että eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen sisältyvät 1., 2., 4., 14. ja 17. lakiehdotuksen.

Valiokunnan lausuntoon sisältyy kolme vastalauseetta, joissa on pykälämuutosehdotuksia ja lausumaehdotuksia.

Talousvaliokunta toteaa mietinnössään, että hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista sekä laki vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. Lisäksi eräitä keskeisimpiä hankintamenettelyihin liittyviä lakeja ehdotetaan muutettavaksi. Hallituksen esityksen tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä ja läpinäkyvyyttä painottaen samalla hankintojen laatua ja ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien huomioimista aikaisempaa selkeämmällä ja täsmällisemmällä sääntelyllä.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esitys perustuu valtaosin EU:n julkisia hankintoja koskevaan sääntelyyn. Vaikka jäsenvaltiot voivat saattaa yhteisösääntelyn voimaan haluamallaan tavalla, tosiasiallinen kansallinen liikkumavara on tässä vähäinen. Talousvaliokunta toteaa myös sääntelyn olevan selkeyttämispyrkimyksistä huolimatta kaiken kaikkiaan varsin vaikeaselkoinen kokonaisuus.

Talousvaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä kuitenkin tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena, eikä sillä ole huomauttamista valittuun säädöstekniseen ratkaisuun, jonka mukaan hankintamenettelyjä koskevat, EU-sääntelystä johtuvat määritelmät on otettu yleislakiin, kun taas toimialakohtaisista poikkeuksista säädetään sektorikohtaisessa lainsäädännössä. Talousvaliokunta muistuttaa myös, että julkisten hankintojen sisältöä ohjataan jo useilla muilla laeilla. Hankintalainsäädännön ja erityislakien valmistelun ja voimaantulon eritahtisuuden vuoksi erityislakien sisältämien, hankintaliittynnäisten säännösten yhteensovittamiseen nyt käsillä olevaan lainsäädäntöön tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota.

Talousvaliokunta on omassa mietinnössään keskittynyt sellaisiin teemoihin, jotka ovat sen asiantuntijakuulemisissa nousseet esille huolta herättävinä tai joihin on kohdistunut ristiriitaisia muutospaineita.

Talousvaliokunta huomauttaa mietinnössään, että hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on kehitysyhteistyöhankinnoissa kaksi virheellistä toteamaa, jotka eivät kuitenkaan edellytä muutoksia lakiehdotuksen pykäliin. Perusteluissa todetaan: "Vaikka tällaiset kehitysyhteistyösopimuksiin perustuvat hankinnat voitaisiin tällöin jättää hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle, kuten voimassa olevassa hankintalaissa on tehty, ehdotetaan 8 §:n 2 momentissa, että myös näihin ulkoasiainhallinnon hankintoihin sovelletaan ehdotettua lakia." Talousvaliokunta toteaa, että voimassa olevassa laissa kehitysyhteistyösopimuksiin perustuvat hankinnat ovat hankintalain soveltamisalassa eivätkä sen ulkopuolella.

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 8 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan lisäksi, että ulkoasiainhallinnon kehitysyhteistyösopimuksiin perustuviin hankintoihin ei kuitenkaan sovellettaisi 8 §:n 2 momentin mukaan ehdotettua lakia kokonaisuudessaan, vaan hankinnan arvosta riippumatta lakia sovellettaisiin 105 §:ssä tarkoite-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

tulla tavalla. Kyseinen viittaus 105 §:ään on virheellinen. Oikea viittaus olisi 1. lakiehdotuksen 99 §:ään.

Valiokunta mietinnössään toteaa, että hankinnat ovat edelleen haastavia kokonaisuuksia, joissa onnistuminen edellyttää sekä oikeudellista että kunkin hankinnan kohteena olevan sektorin substanssiosaamista. Talousvaliokunta katsoo, että sääntelyn selkeyttämisen ohella konkreettinen ja käytännönläheinen ohjeistus edesauttaisi hankintojen lainmukaista läpivientiä, mikä puolestaan jouduttaisi kokonaisprosesseja: kun päätösten perusteet ovat avoimesti nähtävillä, vältetään sellaisilta muutoksenhakuprosesseilta, joiden syynä on ollut virheellinen käsitys päätöksen perusteista tai hankintamenettelyn kulusta.

Talousvaliokunta yhtyy mietinnössään hallitusohjelman tavoitteisiin päästövähennyksistä, hiilettömän, puhtaan ja uusiutuvan energian lisäämisestä sekä bio- ja kiertotalouden edistämisestä. Nämä edellyttävät julkisen sektorin selvää signaalia energiatehokkuuden sekä ympäristöystävällisten ja innovatiivisten hankintojen suosimisesta. Talousvaliokunta ei kuitenkaan pidä perusteltuna ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen säätämistä velvoittavaksi ympäristövaliokunnan lausunnossa ehdotetulla tavalla. Hankintalainsäädäntö on menettelytapasääntelyä, jonka tarkoitus ei ole määritellä hankinnan sisältöä vaan menettelyn syrjimättömyyttä ja avoimuutta.

Sidosyksikkösääntelystä talousvaliokunta toteaa, että hallituksen esityksessä esitetään julkisyhteisöjen omistuksessa tai määräysvallassa olevien yhtiöiden — eli puhutaan sidosyksiköistä — toimintaan kohdistuvia rajoituksia. Talousvaliokunnan, kuten myös useiden lausuntovaliokuntien, asiantuntijakuulemisessa on esitetty ristiriitaisiakin näkemyksiä perustellusta ulosmyynnin prosenttiosuudesta, erityisesti sen valossa, että direktiivi sallii jäsenvaltioiden säätää enintään 20 prosentin ulosmyyntirajasta. Talousvaliokunta toteaa, että prosentti- ja euromääräinen ehdotettu ulosmyyntiraja saattaa aiheuttaa useille sidosyksiköyhtiöille tarvetta sopeuttamistoimiin ja mahdollisesti myös paineita asiakasmaksujen korotuksiin. Lisäksi ehdotetun sääntelyn edellyttämä jousto ei liene toteutettavissa täysin ongelmitta. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, ettei direktiivien mahdollistamaa kansallista harkintavaltaa käytetä tavalla, joka voisi vaarantaa EU:n hankerahoitusmahdollisuuksien hyödyntämisen, ja muistuttaa, että sidosyksiköiden on aina mahdollista eriyttää markkinoilla oleva toimintansa eri oikeushenkilöön, esimerkiksi toiseen yhtiöön, jolloin varsinainen sidosyksikkö pysyy ainoastaan hankintayksiköitä palvelevana yksikkönä. Sidosyksiköstä eriytetty oikeushenkilö voi harjoittaa kansainvälistäkin yhteistyötä varsinaisen sidosyksikön aseman vaarantumatta.

Talousvaliokunnan mukaan hallituksen ehdottama sääntely on tarpeellista joustomekanismina ottaen huomioon sidosyksiköiden voimassa olevat sopimus- ja muut sitoumukset. Talousvaliokunta katsoo, että esitettyä säännöstä on tulkittava siten, että ulosmyyntirajan jouston esteeksi katsotaan vain sellainen vastaus, joka on alustavissa sopimusneuvotteluissa todettu sisällöllisesti ja muilta ehdoiltaan sidosyksikön kanssa tehtäväksi aiottua sopimusta vastaavaksi ja jonka toteuttamiseen vastaaja on sitoutunut. Talousvaliokunta muistuttaa myös, että keskeisenä perusteluna valitulle sidosyksikkösääntelylle ovat hallitusohjelman tavoitteet yrittäjyyden ja kilpailullisuuden edistämisestä sekä kilpailuneutraalisuudesta.

Valmisteilla olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksessa lähtökohtana on maakuntien vastuu sosiaali- ja terveystalouksista. Maakunnat pystyvät hankintayhteistyötä käyttämällä hyödyntämään hankintalainsäädännön tarjoamia mahdollisuuksia. On huomattava, että valinnanvapauspalveluja tuottavat maakuntien yhtiöt, jotka kilpailevat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

markkinoilla, eivät todennäköisesti täytä hankintayksikön tunnusmerkistöä ja ne saavat myydä palvelujaan vapaasti myös yrityksille.

Talousvaliokunta on nostanut mietinnössään esille myös sidosyksikkösääntelyn vaikutukset jätehuollon järjestämiseen. Voimassa olevassa hankintalaissa kunnan jätelaitoksen sidosyksikköaseman yhtenä edellytyksenä on, että pääosa laitoksen toiminnasta muodostuu omistajakunnille tuotetuista palveluista. Voimassa olevan jätelain 33 § velvoittaa kunnan järjestämään myös muun kuin asumisessa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon, jos jätteen haltija sitä palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte on laadultaan ja määrältään soveliaista kuljetettavaksi ja käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Kysymys on siis TSV-palvelusta. Jätelain soveltamisen lähtökohtana on ollut, että edellä mainitut velvoitteet ovat lakisääteisiä ja siten toiminta ei vaaranna kunnallisen jäteyhtiön sidosyksikköasemaa. Talousvaliokunnan alustavan arvion mukaan ehdotettu hankintalain sidosyksikkösääntely ei estäisi kuntia järjestämästä lakisääteisiin velvollisuuksiinsa kuuluvia jätehuollon palveluja ja TSV-palvelua määräysvallassaan olevien kunnallisten jätelaitosten toimesta.

Talousvaliokunta tähdentää ehdotetun hankintasääntelyn pohjautumista direktiiviin, jonka määräykset vaikuttavat kansallisen lainsäädännön tulkintaan myös sidosyksikön toiminnan arvioinnissa. Säädöksen sanamuodon onkin yhtäältä annettava riittävä kuva EU:n lainsäätäjän tahdosta ja toisaalta tehtävä säännöksen soveltaminen mahdollisimman ymmärrettäväksi Suomen kontekstissa kaikilla sidosyksikkösääntelyn soveltamisalueilla. Talousvaliokunta katsoo, ettei hallituksen ehdottamaa sidosyksikkösääntelyä ole syytä muuttaa lukuun ottamatta 15 §:n 3 momentin teknistä lisäystä, joka on kuvattu jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa, sekä jätetoimialan siirtymäsäännökseen tehtävää ulosmyynnin prosenttiosuuden porrastamista.

Hankinta voidaan ehdotetun sääntelyn mukaan toteuttaa osina siten, että hankintayksikkö määrittelee itse kokonaisuuteen kuuluvien osien koon ja kohteen. Valiokunta pitää erityisesti pienten yritysten kannalta myönteisenä, että hankinnat voidaan ehdotetun uuden sääntelyn perusteella nykyistä selkeämmin jakaa osiin ja kokonaan erillisiksi kilpailutuksiksi. Valiokunta toteaa, että myös tältä osin lainsäädännön sujuva toimeenpano edellyttää selkeitä ohjeita ja riittävää koulutusta. Talousvaliokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota myös siihen, että esityksen mukaan hankintayksikkö voi sulkea tarjouskilpailusta ehdokkaan tai tarjoajan, joka on laiminlyönyt lakisääteisiä velvoitteitaan.

Talousvaliokunnan näkemyksen mukaan EU:n hankintadirektiivin 57 artiklan 2 kohdan säännöksen sanamuoto ei mahdollista lakiehdotuksen muuttamista siten, että hankintayksikkö voisi sulkea tarjoajan tai ehdokkaan tarjouskilpailusta ehdotetun 81 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan siitä huolimatta, että tarjoaja on sopinut sitovasta järjestelystä verojen tai sosiaaliturvamaksujen maksamisesta. Direktiivin 57 artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan mukaan verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyönnistä johtuvaa poissulkemisvelvoitetta tai -mahdollisuutta koskevaa kohtaa ei enää sovelleta, kun talouden toimija on täyttänyt velvollisuutensa maksamalla asiaankuuluvat verot tai sosiaaliturvamaksut taikka sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten, tapauksen mukaan kaikki kertyneet korot ja sakot mukaan lukien. (Puhemies koputtaa)

Talousvaliokunta on mietinnössään käsitellyt myös rikosrekisteriotteiden pyytämisen poistamista. Talousvaliokunnan mukaan tämä ei ole mahdollista, sillä lakiehdotuksen taustalla olevassa EU:n hankintadirektiivissä hyväksytään ainoastaan viranomais-todistukset tältä osin. Yrityksen itsensä antama lausunto ei direktiivin mukaan ole riittävä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

Arvoisa puhemies! Nyt jäi muutama sana ehkä sanomatta, mutta kiteytän tähän loppuun: Eli miten talousvaliokunta on nyt muuttanut hallituksen esitystä? Kyllä on niin, että jätehuollon alalla on tehty siirtymäsäännös, jossa tämä in-house-prosenti on ensimmäisen vuoden aikana eli vuoden 2017 loppuun asti 15 prosenttia, sitten vuoden 2018 loppuun asti 10 prosenttia ja sen jälkeen eli vuoden 2019 alusta 5 prosenttia ja 500 000.

Lisäksi täällä on neljä lausumaehdotusta, mutta voi olla, että näihin palataan sitten keskustelun yhteydessä. — Kiitos, puhemies.

20.15 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Julkishankintojen suuren volyymin vuoksi niissä noudatettavat periaatteet vaikuttavat markkinoiden, talouden ja toimintakäytäntöjen kehitykseen laajasti. Julkinen sektori näyttää esimerkkiä, luo kysyntää ja antaa tuotteille taloudellisia kannustimia kehittää tuotantoaan esimerkiksi vastuullisuutta ja innovaatioita painottavaan suuntaan. Käsittelyssä oleva hankintalaki on tärkeä julkishankintoja ohjaava puitelaki.

Hallituksen esityksessä hankintalainsäädännön uudistamiseksi on selkeitä parannuksia nykytilaan. Muutokset pohjautuvat paljolti Euroopan unionin uusiin julkisia hankintoja koskeviin direktiiveihin. Hyvää hankintalaissa on erityisesti innovatiivisuuden ja laadun korostaminen julkisissa hankinnoissa sekä pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisedellytysten parantaminen. Oikeaan suuntaan menemisestä huolimatta hallituksen esitys uudeksi hankintalaksi on joiltain osin riittämätön ja joiltain osin virheellinen. SDP ja vasemmistoliitto jättivätkin yhteisen vastalauseen mietintöön.

Erityisen suuri ongelma hankintalaissa on kunnallisten yhtiöiden toimintamahdollisuuksien merkittävä kaventaminen. On käsittämätöntä, että hallitus haluaa rajoittaa kunnallisten ja muiden julkisten yhtiöiden toimintaa asettamalla sidosyksiköiden ulosmyyntirajaksi 5 prosenttia tai 500 000 euroa, vaikka EU mahdollistaa ulosmyyntirajaksi 20 prosenttia. Suomi siis päättää tehdä kansallista ylisääntelyä, joka tulee aiheuttamaan suuria ongelmia julkisomisteisille osakeyhtiöille ja uhkaa tulla kalliiksi veronmaksajille.

Erityisesti ongelmia tulee kunnallisille jäteyhtiöille sekä esimerkiksi julkisomisteisille työterveys- ja laboratorioyhtiöille. Laki tulee aiheuttamaan sen, että jäteyhtiöiden tekemät investoinnit ja rakennettu kapasiteetti jäävät osittain vajaakäytölle, mikä aiheuttaa painetta nostaa kansalaisten jätemaksuja. Jätelain mukaiset kierrätystavoitteet myös uhkaavat jäädä osin toteutumatta.

Laki tulee aiheuttamaan sen, että kunnalliset työterveysyhtiöt joutuvat sulkemaan ovensa yksityisyrityksiltä, vaikkei alueella olisi juuri yksityistä palvelutarjontaa kohtuuhintaan, ja kunnallisen työpaikkaruokalan pitää estää ulkopuolisten syöminen ruokaloissa, vaikka lähistöllä ei olisi paljoa muuta ateriatarjontaa. Laki tulee johtamaan siihen, etteivät julkisomisteiset osakeyhtiömuotoiset kehitysorganisaatiot voi enää jatkossa joustavasti osallistua kaikkiin yhteiskehityshankkeisiin. Laki tarkoittaa sitä, että kuntien laboratoriopalveluita ei enää jatkossa voi tarjota yritysten käyttöön joustavasti ja monilla alueilla yritysten saatavilla olevat palvelut siten heikkenevät.

Kuntayhtiöiden toimintamahdollisuuksien rajoittamista perustellaan sillä, että kuntayhtiöt ovat kuulemma markkinahäiriököjä. En osta tätä argumenttia, sillä kuntayhtiöiden pitää nykyiselläänkin hinnoitella markkinoilla myytävät palvelut markkinaehtoisesti eikä julkisomisteisilla yhtiöillä ole intressiä tehdä polkuhintakauppaa. Onkohan tässä enemmänkin kyse ideologisista syistä, halusta ajaa kuntaomisteisia yhtiöitä alas, rajoittaa niiden toimintamahdollisuuksia ja poistaa kilpailijoita markkinoilta? Tämä rajaushan tulee tar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

koittamaan sitä, että julkisomisteiset sidosyksikköasemassa olevat yhtiöt eivät voi enää jatkossa tarjota palveluita yhtä vapaasti kuin nyt ja olla mukana kilpailussa ja markkinoilla.

Hallitus on antanut ymmärtää, että jätetoimialan osalta sidosyksikön ulosmyyntirajaa saatetaan nostaa jätelain muutoksella. Hyvä, jos näin on, ja toivottavasti asia etenee, mutta ongelma ei rajoitu vain jätetoimialalle. On myös hyvä, että hallitus on ottanut lusikan kauliinsa käteen ja säätänyt nyt tässä laissa jätetoimialalle siirtymäsäännöksiä.

SDP:n ja vasemmistoliiton yhteisessä vastalauseessa esitetään, että hankintalaissa olisi mentävä direktiivin mukaisella 20 prosentin rajalla ja vältettävä kansallinen ylisääntely ja omaan jalkaan ampuminen.

Sosiaali- ja terveystalouden kohdalla kilpailuttamisen kynnysarvoa nostetaan lakiesityksessä nykyisestä, mikä on hyvä, mutta sitä ei nosteta kuitenkaan riittävästi. EU:n hankintadirektiivi mahdollistaisi kansallisen kynnysarvon nostamisen 750 000 euroon, ja se liikkumavara tulisi käyttää kokonaisuudessaan. Valiokunnissa kuullut sosiaali- ja terveystalouden julkisen tai kolmannen sektorin toimijat ovat kannattaneet mahdollisimman korkeaa kynnysalaa. Se toisi enemmän liikkumavaraa sote-puolen hankintoihin ja palveluiden järjestämiseen.

Lakiesityksen mukaan myös sosiaali- ja terveystalouden kilpailutuksessa kokonaistaloudellisuus voidaan ratkaista joko pelkän halvimman hinnan, pienimpien kokonaiskustannusten tai parhaan hinta-laatu-suhteen perusteella. Esitettyä ratkaisua ei voi pitää riittävänä ja perusteltuna sosiaali- ja terveystaloudessa, joissa laadun tärkeys korostuu. Esitystä pitäisi muuttaa niin, että halvin hinta voidaan käyttää kokonaistaloudellisuuden ainoana kriteerinä vain hankinnan luonteeseen liittyvästä erityisen painavasta syystä johtuen, sillä sote-palveluissa laadun tulisi ensisijaisesti aina ratkaista.

Sosiaali- ja terveystalouden erityisiin henkilöpalveluihin, kuten vammaisten elinikäisiin palveluihin, liittyvien erityispiirteiden vuoksi ja niiden kilpailuttamisesta käytännössä seuraavien inhimillisten kohtuuttomuuksien vuoksi tulisi nämä palvelut lähtökohtaisesti järjestää muulla tavoin kuin hankintalain mukaisella kilpailuttamismenettelyllä. Olemmekin esittäneet vastalauseessa lausuman, jonka mukaan hallituksen tulee ryhtyä valmistelutyöhön tämän tavoitteen edistämiseksi, sillä tämän modernin huutolaisuuden pitäisi jo loppua.

Arvoisa puhemies! Jotta hankinnoille asetettavat tavoitteet muun muassa sosiaalisesta ja ekologisesta vastuullisuudesta sekä innovaatioiden edistämisestä voisivat toteutua, pitäisi pelkän hankintahinnan olla poikkeuksellinen hankintakriteeri ja enemmän kiinnittää huomiota hinta-laatu-suhteeseen ja kokonaiskustannuksiin. Siksi muiden kuin tavarahankintojen osalta halvin hinta pitäisi asettaa kilpailutuksissa selkeästi toissijaiseksi valintaperusteeksi, niin että hankintayksiköitä ohjattaisiin lainsäädännöllä huomioimaan tarjousten muutkin tekijät. Pelkkää hintaa pitäisi voida käyttää kilpailutuksen ainoana kriteerinä vain hankinnan luonteeseen liittyvästä perustellusta syystä.

Lakiesityksen mukaan hankintayksikkö voi käyttää hankinnan kustannusten arvioimisen perusteena elinkaarikustannuksia. Sanamuoto pitäisi muuttaa vahvemmin ohjaavaksi siten, että hankintayksikön tulee pyrkiä käyttämään kustannusten arvioimisessa elinkaarikustannuksia aina silloin, kun ne ovat selkeästi määriteltävissä.

Arvoisa puhemies! EU:n hankintadirektiiviin sisältyy valtioiden velvollisuus toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että toimijat noudattavat hankintasopimuksia toteuttaessaan ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita. Mielestämme yritysvastuunäkökulma pitäisi huomioida hankinnoissa esitettyä vahvemmin. Lain tarkoituksäännöksessä ympäristö- ja sosiaalisen vastuullisuuden käsitettä tulee avata tarkentamalla, että se sisältää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

myös yritysvastuunäkökohdat sekä verovastuullisuuden. Näin selvennettäisiin sitä, että hankintakriteereihin on mahdollista ottaa myös toimijoiden eettisyyteen sekä esimerkiksi asianmukaiseen verojen maksuun liittyviä kriteereitä.

Direktiivi mahdollistaa ja edellyttää minimityöehtojen noudattamista koskevan sitoumuksen ottamista hankintasopimuksiin, mutta sitä ei kuitenkaan selvästi laissa ole esillä. Siksi vastalauseessa esitetään laajennettavaksi velvollisuutta ottaa minimityöehtojen noudattamista koskeva ehto hankintasopimukseen koskemaan kaikkia hankintayksiköitä, eli Suomesta tehdystä työstä on maksettava suomalaisten työehtosopimusten mukainen palkka.

Laadullisten näkökohtien huomioimisen korostamisen lisäksi ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien huomioimista voidaan tehostaa säätämällä vahvemmin tarjoajien poissulkemisperusteista. Pakolliseksi poissulkemisperusteeksi tulisi lisätä se, että tarjoaja on rikkonut Suomen tai Euroopan unionin lainsäädännön, työehtosopimusten taikka kansainvälisten sopimusten ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita muuten kuin vähäisenä pidettävällä tavalla ja rikkomus voidaan näyttää toteen.

Poissulkemistalista puuttuu myös useita harmaan talouden kannalta keskeisiä rikosnimeikkeitä, jotka siihen olisi hankintadirektiivin puitteissa mahdollista ja perusteltua sisällyttää. Hankintayksiköllä tulee olla mahdollisuus ja velvollisuus poissulkea epäeettisesti ja rikollisesti toimivat yrittäjät hankinnoissa.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys on ainakin 95-prosenttisesti hyvä, mutta nämä muutamat yksityiskohdat ja erityisesti sidosyksikkösäätely kaipaisivat muutosta.

Puhemies Maria Lohela: Otetaan vielä muutama puhuja tästä listalta ennen kuin käydään sitten debattia.

20.24 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Julkiset hankinnat ovat merkittävä osa kansantuotteesta, suuruusluokaltaan jotain viidesosan ja kuudesosan välillä, ja niiden kautta voidaan merkittävästi vaikuttaa moniin asioihin, kuten teknologiseen kehitykseen, ympäristönsuojeluun, ilmastonsuojeluun, kiertotalouteen. Esimerkkinä siitä, miten itse asiassa jo aika kauan sitten, parikymmentä vuotta sitten, on ymmärretty tämä, on se, että presidentti Clintonin kaudella päätettiin, että Yhdysvaltain liittovaltio hankkii vain sellaisia tietokoneita, jotka täyttävät tietyt energiatehokkuuskriteerit. Yhdysvaltain liittovaltio on niin suuri asiakas, että tämä johti koko alan energiatehokkuuden parantamiseen. Tämän tyyppiseen politiikkaan tulisi meidänkin julkisissa hankinnoissa pyrkiä.

Suomen julkinen sektori on ollut kohtalaisen passiivinen tässä suhteessa, monissa muissa maissa ollaan oltu aktiivisempia. Tästä ympäristöteknologian kasvavasta merkityksestä myös Suomen elinkeinoelämässä tässä edellisen asiakohdan yhteydessä oli puhetta, ja monet suomalaiset ympäristöteknologian alan firmat sanovat, että on aika noloa viedä ulkomaisia asiakkaita Ruotsiin katsomaan, miten suomalainen teknologia toimii, kun Suomesta ei ole löytynyt sitten asiakkaita, joilla olisi ollut rohkeutta ja kaukonäköisyyttä investoida näihin ratkaisuihin.

Lakiesitys jossain määrin selventää sitä, että muun muassa ympäristönäkökohdat voi ottaa hankinnoissa huomioon. Tämä on myöskin uudistetun EU-direktiivin tarkoitus. Minähän olin itse Euroopan parlamentissa silloin, kun hankintadirektiiviä uudistettiin, ja siellä keskusteluissa oikeastaan päällimmäinen asia oli, että miten kirjoitetaan mahdollisimman

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

rautalangasta se, että sosiaalisten näkökohtien ja ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen julkisissa hankinnoissa on ei vain sallittua vaan myöskin toivottavaa.

Ympäristövaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että tässä hankinta-osaamisessa on Suomessa puutteita. Kolme vuotta sitten valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen edistämisestä julkisissa hankinnoissa. Tämä periaatepäätös on sitova valtion hankintayksiköille, mutta muulle julkiselle sektorille, kuten kunnille, tämä on vain suositusluontoinen. Jotta tällaiset periaatepäätökset toteutuisivat tosielämässä, tarvittaisiin paljon nykyistä parempaa strategista johtamista, jossa asetetaan tarkempia tavoitteita ja myöskin seurataan, miten ne toteutuvat, mutta tarvittaisiin myöskin parempaa neuvontaa. Tällä hetkellä Kuntaliitto järjestää tätä neuvontaa osittain yhteistyössä Motivan kanssa, mutta sen vaikutelman ympäristövaliokunnassa saimme asiantuntijakuulemisessa, että tämä neuvonta paljolti on tällaista ikään kuin kilpailuneutraalisuuteen liittyvää, että siinä ei niinkään painoteta sitä, miten laadullisia tavoitteita voidaan julkisten hankintojen kautta edesauttaa, ja tätä puolta pitäisi vahvistaa. Tätä ympäristövaliokunta lausunnossaan korostaa.

Ympäristövaliokunta tuo esille myöskin sen, että on hyvin tarpeellista ottaa käyttöön tämä uusi säännös elinkaarikustannusten huomioon ottamisesta, ja tämä on yksi niistä asioista, joilla voidaan nykyistä paremmin julkisissa hankinnoissa edistää sitä, että se, mitä verorahoilla hankitaan, myöskin tukee suomalaisen cleantechin kehitystä ja referenssien saamista kotimaassa. Ympäristövaliokuntahan myöskin esitti semmoisen toivomuksen, että talousvaliokunta harkitsisi sitä, että ympäristönäkökohtien huomioon ottamisesta tehtäisiin velvoittavampaa, mutta tätä toivetta talousvaliokunta ei valitettavasti nyt sitten noudattanut.

Yksi esimerkki siitä, miten hankinnoissa laadullinen osaaminen on tärkeää ja sen puuttuminen on kallista, ovat rakennus- ja remonttihankkeet. Mehän tiedämme, että meillä on iso ongelma sisäilman laadussa, kosteusongelmia, homekouluja, sisäilmaongelmaisia sairaaloita ja niin poispäin. Osittain tämä johtuu siitä, että niillä kunnallisilla hankintayksiköillä, jotka tekevät päätöksiä tästä rakennushankkeiden ja remonttien kilpailuttamisesta, ei ole tarpeeksi hyvää laadullista osaamista, ja tässä tosiaan pätee se vanha sanonta, että kolmen markan suutari tekee kuuden markan vahingon.

Ympäristövaliokunta myöskin tuo esille sen, että hiilijalanjälki olisi yksi sellainen käytökelpoinen ympäristökriteeri, mitä julkisissa hankinnoissa pitäisi aktiivisesti käyttää.

Erityisesti ympäristövaliokunta nosti esille sen, mitä hankintalaki tekee jätehuollolle. On hyvä ja kiitoksia talousvaliokunnalle siitä, että siirtymäsäännösten ja 3. pöytäkirjan kautta talousvaliokunta otti huomioon tämän ympäristövaliokunnan huolen, joka liittyy siihen, mitä tapahtuu jätehuollolle.

Lopuksi, arvoisa puhemies, toteaisin, että vihreiden vastalauseessa tuodaan esille myöskin se, että pitäisi olla jämäkämpi niiden yritysten, joilta tuotteita ja palveluita ostetaan, verovastuullisuudesta. Mehän emme voi edellyttää sitä, että verot maksetaan Suomeen, mutta me voimme edellyttää sitä, että yritykset, jotka valitaan toteuttajiksi, julkistavat, mihin maihin ja paljonko ne maksavat veroja. Siinä ei ole mitään tällaista kiellettyä kansallisuus-syrjintää, että maakohtaisesti julkistetaan nämä tiedot näiden voittaneiden yritysten osalta. Tällä olisi ennalta ehkäisevä vaikutus siihen mielestäni varsin todelliseen uhkaan, että kun yhä enemmän ja enemmän asioita yksityistetään ja kilpailutetaan — ei vähiten sote-uudistuksen yhteydessä — me maksamme verorahoilla sellaisille yrityksille, jotka sitten itse erilaisten veroparatiisien ja vippaskonstien kautta kiertävät veroja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

Toisena asiana vihreiden vastalauseesta nostaisin esille sen, että olisi pitänyt rajata vammaisten henkilöiden elämänikäiset palvelut yksiselitteisesti hankintalain ulkopuolelle. Nyt talousvaliokunnan kanta jättää tässä liikaa tällaista kunnallista harkinnanvaraa.

Puhemies Maria Lohela: Otetaan edustaja Pirttilahti, ja sitten voidaan käydä debattia, jos siihen on tarvetta.

20.33 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kuten tuossa edustaja Hassi mainitsi, julkiset hankinnat ovat iso osa meidän kansantaloutta, eli 34 miljardin asiasta puhutaan tällä hetkellä ja siitä, millä tavalla saataisiin tähän lisää vauhtia ja potkua.

Olen yhtä mieltä myös siitä, että me tarvitsemme lisää referenssikohteita, ja katsoisin heti tuohon hiilikasaan, mikä tässä Helsingin ympäristössä on. Jos haetaan tällaisia cleantech-energiakohteita, niin meidän on siinäkin lähdettävä Tukholmaan. Olisi erinomainen asia, jos Helsingin kaupunkikin ottaisi julkisissa hankinnoissa nyt sellaisen suunnituksen, että ottaisimme kotimaisen energian ja myös uusiutuvan energian. Ehkä siellä jostain henkeä tähän suuntaan on tulossakin.

Arvoisa puhemies! Itse tämä hankintalaki on pääosin erinomainen. Voisin miettiä näin kuten edustaja Sarkkinen: 95 prosenttia ihan hyvää ja 5 prosenttia sitten vähän heikompaa ainesta tässä.

Erinomainen asia on nämä innovatiiviset hankinnat: se, että hankinnoista pitäisi 5 prosenttia olla innovatiivisia, ja myös innovatiivisia kumppanuuksia haetaan. Sillä on julkiselle sektorille ihan piristävä vaikutus, että lähdetään vanhoista hankintatavoista ja -rakenteista liikkeelle ja katsotaan innovatiivisuuden puolelta. Myös laatu on vahvasti mukana. Ympäristö, sosiaalinen näkökohta, myös työllisyys voidaan huomioida. Tämä tuo tällä hetkellä enemmän erilaisia elementtejä kuin pelkästään hinta.

Tämä myös antaa paljon pk-yrityksiä tukevia ratkaisuja: muun muassa tämä neuvottelumenettely ennen hankintaa ja hankinnan aikanakin osittain. Pk-sektorin osalta on hyvä asia vielä tämä hankintojen jakaminen pienempiin osiin ja tätä kautta myös hallinnollisen taakan pienentyminen. Osatarjouksen tekeminen ja nämä pienemmät hankintaerät ovat tärkeä asia. Omasta kaupungistani kysyin, että mites meidän ruokahankinnat tehdään, ja siellä vastattiin hankinnasta: "Me kilpailutamme tukut." Miksi jo edellisen lainsäädännön aikana emme olisi voineet hyvin koota meidän alueen elintarviketuottajat yhteen ja siellä esimerkiksi sesonkituotteista alueen yrittäjät olisivat voineet tehdä tarjouksia?

Yhdyn myös siihen näkemykseen, todellakin, meidän nykyisen lainsäädännön toteuttamisesta, millä tavalla hankintayksiköt ovat osanneet hyödyntää jo nykyistä lainsäädäntöä, ja nyt kun me annamme vielä enemmän mahdollisuuksia, niin kyllä tässä luuppi menee siihen suuntaan, miten kunnat ja erilaiset hankintarenkaat pystyvät näitä hyviä mahdollisuuksia hyödyntämään ja enemmän vielä käyttämään hyväksi meidän pk-sektorin osaamista ja hyviä tuotteita. Myös kilpailutusrajat nousevat pääosin hyvälle tasolle.

Tässä varmaankin tämä sidosyksikköasia on vähän semmoinen hankalampi asia keskustalle. Me olisimme katsoneet tämän EU:n salliman 20 prosenttia mieluisammaksi kuin nyt sitten tämän 5 prosenttia ja 500 000. Me teemme tässä nyt Euroopan kireintä lainsäädäntöä tällä hetkellä näitten tietojen mukaan. On erilaisia tapahtumia varmaan ollut tämän vanhan hankintalain aikana. Tässä esimerkiksi jätehuoltosektori on hyvin riitainen. Sieltä on nousut tällaisia ylilyöntejä, joissa julkinen sektori on jyrännyt markkinoilla varmaan näitä yksityisiä toimijoita. Uskoisin, että tämä on yksi peruste sille, että yrittäjäjärjestöt ja muut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

ovat olleet hyvinkin ärhäköitä tässä. Mutta tähän on ollut vain lain toteuttamisessa ja sen valvonnassa olevia ongelmia.

Tässä uudessa lakipaketissahan meille annetaan nyt enemmän budjettivarojakin, muun muassa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, jonka tulisi valvoa juurikin näitten eri asioiden toteutumista ja varsinkin sidosryhmien ulosmyynnin osalta. Eli huolestuttaa sidosryhmien ulosmyynnin osalta se, että tuli tiukat rajat, mutta toisaalta tämä jätehuoltohan on iso osa sitä ja olemme tyytyväisiä siihen, että saatiin sinne siirtymäsäännöstä ja lausumaa mukaan. Eli jätehuollon osalta vuoden 2017 ajan tämä on vielä 15 prosenttia. Koska tässä lainsäädännössä katsotaan kolme vuotta vielä taannehtivasti, niin se, että taannehtivalla toiminnalla pitäisi lähteä mukaan, merkitsi sitä, että nykyisiä julkisia yhtiöitä jouduttaisiin rankaisemaan. Se tarvitsee määrätyn siirtymäajan.

Toinen asia tämän jätehuollon osalta: jätelaissa tullaan varmaan nyt käsittelemään tämä TSV-toiminta, mutta myös nämä rajat. Eli tähän on yleislaki niin sanotusti, ja sen alle kun tulee erikoislainsäädäntö, niin sen alla voidaan nyt sitten miettiä, ovatko ne sidosmyynnit oikeassa suhteessa. Esimerkkinä on juuri jätehuolto.

Tähän ponsiesitykseen saimme mukaan nyt sitten myös sosiaali- ja terveystoimen alan plus tämän jätealan ja sen, että eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin. Eli tämä on hyvä ponsi.

Tässä on neljä hyvää pontta, mitkä ovat tässä mukana. Tämä nyt näyttää sen, kuinka isosta asiasta on kyse, kuinka säikeisestä asiasta on kyse. Näillä ponsilla on myös oma tavoitteensa: se, että saadaan asiaa niin sanotusti maalaisjärkisesti eteenpäin ja riittävillä jäsentelyillä.

"Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa julkisyhteisöjen omistuksessa tai määräysvallassa olevien sidosyksiköiden mahdollisuudet täyttää velvoitteensa hankintalainsäädännön tavoitteiden mukaisella tavalla." Tämä on tämä ensimmäinen ponsi.

Toinen: "Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännön muutoksia, joilla parannetaan pienten ja keskisuurten yritysten tasapuolisia mahdollisuuksia osallistua julkisiin hankintoihin." Erinomainen ponsi.

Kolmas ponsi: "Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä." Tähänkin on tullut sitten, että "tarvittaessa", mutta missä tämä arvioidaan? Toivotaan, että heti uuden jätelainsäädännön yhteydessä.

Neljäs ponsi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveystoimen palvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla." Tämä on erinomainen ponsi.

Huomasin tässä lainsäädännössä, kun käytiin näitä kuulemisia, että sieltä aina pulpahtele uusia asioita, missä tämä tiukka sidosryhmäasetus tulee esille. Viimeisimpänä tuli ihan tänä päivänä, kun nyt tehdään tosiaan uutta maakuntia ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevaa lainsäädäntöä, että siellä yhtiöitetään paljon asioita. Tämä raja tulee myös siellä vastaan meillä tulevassa.

Arvoisa puhemies! Näillä sanoilla.

Puhemies Maria Lohela: Avataankin tuo debatti, niin ei ainakaan unohdu kukaan, kun oli useampia vastauspuheenvuoron pyytäjiä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

20.41 **Kaj Turunen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti näin: kun tämän keskustelun perusteella vaikuttaa siltä, että jotenkin rajattaisiin kunnallisten yhtiöitten toimintaa, niin tosiasiaassa kunnan omistama yhtiö voi aivan rajoituksetta toimia markkinoilla silloin, kun se toimii markkinaehtoisesti, mutta silloin jos se pitää tämän suljetun markkinan itsellään, on tärkeätä, että se on myös rajattu.

Haluan nostaa esille tämän 4. ponnien, joka on perussuomalaisten ehdottama. Kun nämä vastalauseen tekijät ovat kiinnittäneet tähän huomiota, niin direktiivi ei salli sote-hankintojen irrottamista hankintalaista, ja siksi perussuomalaiset ehdottivat tätä 4. pontta: "Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla." Ja sosiaali- ja terveysministeriöstä olen jo saanut viestiä siitä, että se tullaan ottamaan sitten sote-lainsäädännössä huomioon.

20.42 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä 4. ponsi on hyvä, koska olisi tärkeätä, että ylipäätään näitä vammaisten tai vanhusten asumispalveluita ei järjestettäisi kilpailuttamismenettelyllä vaan ne hankittaisiin muilla keinoin. Tämä ponsi on hyvä, mutta tässä meidän vastalauseessamme esitetään sitovaa pontta siitä, että hallitus aloittaa valmistelutyön sen edistämiseksi — eli samansuuntainen mutta sitova. Valiokunnan kuulemisten aikana kävi selväksi, että direktiivi ei mahdollista näitten rajaamista hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle, mikäli kilpailutetaan. Eli pääasia on, että menettellään sillä tavalla, että näitä elinikäisiä asumispalveluita ei lainkaan kilpailuteta vaan ne järjestetään muilla menetelmillä, joilla päästään sitten eroon tästä modernista huutolaisuudesta, minkä kyllä toivon olevan meidän kaikkien yhteinen tavoite, ja uskon näin olevan.

20.43 **Satu Hassi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Pirttilahti tänään jo toiseen kertaan toi esille Helsingin hiilikasat. Haluaisin nyt kerrata sen, mitä viime viikolla hallituksen energiastrategiaesityskeskustelussa todettiin, kun myös ministeri Rehn otti nämä hiilikasat esille. Helsingin on hiljattain tehnyt päätöksen sulkea Hanasaaren hiilivoimala. Tämä aloite tuli vihreiltä, ja nimenomaan vihreät sen Helsingissä ajoivat läpi. (Jari Myllykoski: Eivät yksin! — Tuula Haataisen välihuuto) Itse totesin energiastrategia-keskustelussa, että pidän tätä hallituksen linjausta kivihiihden kieltämisestä tervetulleena, koska se antaa selkänöjan sille, että suljetaan loputkin hiilivoimalat Helsingistä ja muualta. Emma Kari, joka on myös Helsingin kaupunginvaltuutettu ja keskeinen tekijä tässä Hanasaari-päätöksessä, heti tarttui tähän ja esitti, että Helsinki tekee päätöksen siitä, että loppu-kin kivihiihivoima Helsingissä lopetetaan. Tämä on esimerkki siitä, (Puhemies koputtaa) miten julkinen sektori voi toimia edelläkävijänä.

20.44 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että hankintalaki sai mietinnössä nyt sellaisen muodon, mikä on mielestäni kohtuullisen hyvä. Jäihän sinne toki vielä ongelmia, mutta iso asia siinä on esimerkiksi se, että nyt voidaan hankintoja pilkkoa pienemmiksi, niin että pienemmätkin tarjoajat pääsevät tähän kilpailuun mukaan. On selvää, että kun isoja hankintoja tehdään, niin pienet toimijat ovat armotta kilpailusta ulkona, koska kokonaisuudet ovat niin suuria, että pienellä liikevaihdoilla toimiva yhtiö ei pysty edes osallistumaan tarjouksen tekoon. Nyt voi toimija, joka julkista hankintaa tekee, pilkkoa pienempiin osiin tämän tekemänsä tarjouspyynnön, jolloin pysty-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

tään ottamaan pienempiä yhtiöitä ja toimijoita kilpailuun mukaan. Ja totta kai siinäkin pitää kiinnittää huomiota nimenomaan siihen laatuun, kun tarjouspyyntöä tehdään.

On tärkeää huomata se, että tämä hankintalaki mahdollistaa paljon, mutta ennen kuin se on kaiken mahdollistava laki, niin se tarkoittaa sitä, että meidän pitää tarjouspyyntöön kiinnittää erittäin suurta huomiota.

20.45 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri tuossa sain tekstiviestin, että tänne jätepuolelle on kirjoitettu, että tarvittaessa tehdään toimialakohtaisesti muutoksia, niin että viesti on nyt jo se, että siellä jotkut järjestöt ovat tuhoamassa tämän kauniin ajatuksen, eli työryhmä, jossa näin piti pohtia, ei ole siis näin oletettavasti tekemässä. Eli se siitä kauniista toivomuksesta.

Minä vieläkin hämmästelen sitä, että kun meillä Euroopan unioni antaa tämän 20 prosentin sidosyksiköitten ulosmyynnille olevan rajan, niin miksi meillä halutaan vetää se 5 prosenttiin. En vielä ymmärrä, miksi suomalaiset yritykset ovat jotenkin erilaisia koko Euroopan kaikkien muiden maiden yrityksiin verrattuna ja miksi Suomessa pitää olla tiukemmat rajat, etenkin kun tämä työryhmä, joka oli asetettu ja joka pääsi hyvään yhteisymmärrykseen, rajasi sen 10 prosenttiin, joka on ollut käytännössä tällä hetkellä se sopiva raja, ja siitäkin piti mennä vielä alemmaksi, 5 prosenttiin, ja keksiä vielä erikseen 500 000 (Puhemies koputtaa) euron raja, jota ei ole missään muussa maassa — ei missään muussa maassa.

20.46 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä ennustaminen tietysti on vaikeata, mutta nyt tuntuu kyllä siltä, että keskusta on tässäkin asiassa ollut hallituksen kuoripoika ja on joutunut nielemään sitten katkeran kalkin. Toivotaan, että ne ponnet, joita tänne on saatu mukaan, voivat jotakin sitten jatkossa pelastaa. Mutta kyllähän tässä perussuomalaisten 4. ponsi on omantunnon puhtaaksi pesemistä sillä tavoin, että nyt ollaan valmistelemassa sote-lakia, johonka tulee yhtiöittäminen muodoksi. Kyllä täytyy sanoa, että aika rohkeaa on luottaa ponteen tässä kohtaa, eli voisi sanoa, että tämä kyllä näyttää nyt tässä vaiheessa kokoomuksen märän unen toteutumiselta. (Kaj Turunen: Oh-hoh!)

20.47 Kaj Turunen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin toivon, että eduskunta hyväksyy tämän mietinnön näine ponsineen. Tämä on ollut perussuomalaisille tärkeä asia, että tämä 4. ponsi tänne saatiin.

Edustaja Sarkkiselle vastaisin siitä, kun hän kysyi konkretiaa, että sote-lakeja valmistellaan ja olen ministeriöstä saanut siitä viestin, että sote-lainsäädäntöä valmistellaan myöskin tältä osin, että vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestäminen tapahtuu inhimillisesti ja asiakaslähtöisesti. Eli käytännössä se tulee tarkoittamaan sitä, että se toteutetaan niin, että hankintalaki ei koske sitä, henkilökohtaisen budjetoinnin kautta, maksusitoumuksen tai palvelusetelin kautta. Tämä ei ole kokoomuksen märkä uni. Itse asiassa, kun vammaisten ja vanhusten asumispalvelut järjestetään kunnolla, se on perussuomalaisten märkä uni.

20.48 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puutun minäkin näihin vanhusten ja vammaisten asumispalveluihin ja myöskin vaikeavammaisten palveluasumiseen ja henkilökohtaiseen apuun, josta varmasti tämän salin huoli on yhteinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

Elikkä jos mahdollista, niin näitä asioita välttämättä ei ole pakko kilpailuttaa silloin, kun ne järjestetään joko suoraan julkisen vallan toimesta taikka sitten esimerkiksi tällä henkilökohtaisella budjetoinnilla.

Mutta ongelma on koko ajan tämän lainsäädännön kanssa ollut se, että kun soten valinnanvapauslainsäädäntö on ilmassa — tästähän ei ole vielä kukaan sitä poliittista päätöstä tehnyt — niin miten me voimme luottaa siihen, että tämä henkilökohtainen budjetointi on sieltä todellakin tulossa, ja entäs jos käykin niin, että sitä ei sinne saada. Toisaalta sitten jää ilmaan tämä, että tänä päivänä Tuomas Pöysti ilmoitti, että viidessä — viidessä — maakunnassa tulee tapahtumaan valinnanvapaus. Millä tavalla on tarkoitus tämä valinnanvapaus toteuttaa eri puolilla Suomea? Siinä mielessä esimerkiksi kristillisdemokraattien ponsi numero 2 on varmasti erittäin kannatettava sen suhteen, koska emme voi tietää, mitä aiotte tämän sote-valinnanvapauden (Puhemies koputtaa) suhteen tehdä.

20.50 Arto Pirttilahti kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin tässä maakuntauudistuksessa ja sitten vielä soteen liittyen meille tulee paljon yhtiöitä. Muun muassa kävin ely-keskuksessa, eli elyjenkin toimintaa niin sanotulta service-puolelta eli neuvontapuolelta tullaan yhtiöittämään. Se on sitten joko julkinen yhtiö tai yksityinen yritystoiminta tai joku konsulttiyhtiö, mikä näitä tekee. Meillä on parvi yhtiöitä, osa on julkisia ja osa on kuntien toimijoita, ja siinä kuvassa olen huolissani tämän tiukan rajan kanssa, missä mennään, että milloin ne yhtiöt ovat markkina-alueella ja milloin eivät, kun pelataan näin laajalla toimialalla. Varsinkin tämän uudistuksen myötä, mitä ollaan tekemässä, tässä lyödään vähän ehkä poskelle sillä tiukalla sääntelyllä mutta toisaalta kuntien palvelujen toimivuudenkin osalta.

20.51 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puuttuisin myös tähän sote-uudistukseen ja tähän hankintalakiin. Olen tässä hankintalakiprosessissa ollut monessa käännteessä mukana, kun tätä on valmisteltu, ja ihmettelen tätä sidosyksikön rajaa nyt kyllä. Se pitää myös muistaa, että kun sote-uudistus on tulossa ja sinne suunnitellaan nyt sitten tätä yhtiömaailmaa, niin tämä tulee koskettamaan myös sitä maastoa mitä suurimmassa määrin, ja jo tällä hetkellä suuri huoli on noussut Kuntaliiton lausunnoista ja kunnista työterveyshuollon osalta. Eli semmoinen järkevä toiminta, jossa voidaan ulosmyyntiä tietyissä rajoissa tehdä, jotta pystytään joustavasti asiat järjestämään, on tämän sidosyksikköhomman keskeinen juttu tällä sote-puolella.

Mutta sitten näihin elinikäisiin palveluihin. En kyllä paljon pistäisi sen varaan, että kaikille vaikeasti vammaisille ja muille ikääntyneille ihmisille tämä henkilökohtainen budjetointi olisi se kaikille tuleva ratkaisu. Se sopii sellaisille ihmisille, jotka pystyvät itse sitä hallitsemaan ja joilla on omaisia ja riittävästi tukea siihen. Mutta semmoinen laajamittainen, iso ratkaisu (Puhemies koputtaa) se ei varmasti tule olemaan. Tässä suhteessa nämä vastalauseet, mitä täällä on tehty, ovat kyllä ihan oikeaan osuneita.

20.52 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin näihin sidosyksiköihin täytyy kiinnittää huomiota, että on aika kummallista, että me olemme täällä itse taas tekemässä ihan saman asian kuin viime kerralla, kun säädimme hankintalakia. Elikkä teemme näistä rajoista matalampia kuin mitä EU-direktiivi sallisi. Tietysti itselleni erityisesti tuntuu kummalliselta, kun olen Euroopan parlamentissa taistellut sen 20 prosentin puolesta, että saataisiin sinne nämä sidosryhmähankintoihin liittyvät prosentit, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

sitten toisaalta täällä Suomessa ollaan menty tähän 5 prosenttiin ja käsittämättömään 500 000:n ylärajaan. Ei missään Euroopassa ole jotakin tällaista euromääräistä ylärajaa laitettu. Tämä tuntuu aivan kummalliselta.

Siinä mielessä toivon, että tässäkin kiinnitetään huomiota kristillisdemokraattien pontteen numero 1, jossa todetaan, että on varmaan syytä harkita, että näitä voidaan sitten nostaa myöhemmin näihin direktiivin mahdollistamiin ylärajoihin. Meillä on myöskin pykälämuutosesityksiä, joissa esitämme, että näiden täytyisi olla ehdottomasti korkeampia kuin mitä on hallituksen esityksessä tällä hetkellä.

20.53 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nykyinenkin hankintalaki on toki mahdollistanut sen, että esimerkiksi muitakin kriteereitä kuin hintaa voidaan käyttää, mutta käytännössä hankintoja tehtäessä on kyllä vallinnut semmoinen melkoinen pelko, että osataanko sitä hankintaa tehdä oikein, ja siksi näitä muita kriteereitä ei ole juurikaan käytetty. On hyvä, että tässä ne nostetaan esille, mutta olisi ollut kyllä parempi, että tänne olisi selkeästi kirjattu se, että pelkkä hinta ei voi olla kriteeri vaan että näillä muilla kriteereillä on suurempi painoarvo. Ja jotta jatkossa tätä pystytään käyttämään niin, että huomioidaan paremmin muutakin kuin hinta, niin tarvitaan kyllä ehdottomasti neuvontaa, koulutusta ja kehittämistä entistä enemmän. Vihreät ovatkin esittäneet, että tällainen oma kehittämis-, neuvonta- ja seurantayksikkö perustettaisiin, jotta pystymme hyödyntämään näitä julkisia hankintoja siinä, että saadaan myös aluetaloutta vahvistettua.

20.54 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen itsekkin hieman huolissani näitten tiukkojen ulosmyynnin rajojen käytännön vaikutuksista kunnallisiin liikelaitoksiin. Periaatehan niissä voi olla hyväkin eli se, jos ne mahdollistaisivat pienten paikallisten yritysten kilpailumahdollisuudet. Mutta jos ne käytännössä johtaisivat muutaman ketjun valtakunnalliseen monopoliin, niin sitten ne olisivat huono asia. Näitä toivoisikin hallituksen seuraavan ja tarvittaessa reagoivan muutoksin. Tähän problematiikkaan tuleekin osittain jo vastauksia valiokunnan lausumista, joihin täytyy sinänsä olla tyytyväinen.

20.55 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy aluksi todeta, että kyllä monilta osin tämä hankintalaki menee parempaan suuntaan ja siitä on paikallaan antaa kiitosta. Mutta on kyllä nyt itsekkin puututtava tähän sidosyksiköiden ulosmyyntirajaan, kun nyt Suomessa halutaan jälleen olla paavillisempia kuin paavi itse. Kun missään muualla ei näin tiukkaa sääntelyä olla tekemässä ja EU mahdollistaa 20 prosenttiin asti tämän ulosmyynnin, niin sitten vielä sellaisen hallituksen aikana, jossa esimerkiksi perussuomalaiset ovat mukana, Suomi haluaa olla tässä nyt EU:n mallioppilas ja viedä ihan maksimaalisen tiukaksi nämä rajaukset. Kyllähän sitä nyt täytyy ihmetellä, mistä ihmeestä tässä on kysymys.

Sitten kun täällä todetaan, että Suomessa nämä kunnalliset yhtiöt ovat olleet markkinahäiriikköjä, niin onko todella nyt niin, että Suomessa kunnalliset yhtiöt ovat aivan poikkeuksellisia verrattuna kaikkiin muihin EU-maihin, että täällä jotenkin ollaan todellisesti markkinahäiriikköjä ja kaikkialla muualla pystytään kyllä toimimaan ihan tämän direktiivin puitteissa? Kyllä sitä täytyy kysyä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

20.56 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä nyt iso pelko on, että tämä tiukka sidosyksikkösääntely tulee hankaloittamaan meidän omaa elämäämme tuolla kunnissa ja tulevaisuuden maakunnissa erittäin monella ja hankalalla tavalla. Erityisesti tämä on nyt vaikea tilanne — on muutenkin — kun tämä maakunta-sote-uudistus on tulossa ja muutenkin on isoja kysymysmerkkejä sen suhteen, miten kunnat ja tulevaisuuden maakunnat voivat keskenään järjestellä esimerkiksi tukipalveluita ja voiko esimerkiksi maakunta ostaa sidosyksikköasemassa näitä kuntien yhtiöitä. Ja näyttää siltä, että todennäköisesti sitä in-house-mahdollisuutta ei tule kuntien ja maakuntien välille, ja sitten jos on erittäin tiukka sidosyksikkösääntely, niin ei voida myöskään sen puitteissa myydä ristiin. Kyllä tämä tulee erittäin byrokraattiseksi, jos joka ikisessä julkisessa yhtiössä täytyisi tehdä tytäryhtiö, joka sitten erikseen myy markkinoille ja muille julkisille toimijoille niitä palveluita — hirvittävää byrokratiaa.

20.57 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä sidosyksikkösääntely on kieltämättä monimutkainen, ja uskallan tunnustaa senkin, että tämä ratkaisu, mikä nyt syntyy, ei varmaan allekirjoittaneen ihan kaikkia toiveita vastaa, mutta politiikassa joutuu joskus nielemään niin sanottuja katkeriakin kalkkeja.

Kuitenkin on syytä muistaa se, että ponsissa on sitten tarkemmin esitetty ne tavoitteet, joihin ollaan pyrkimässä. Toki ymmärrän sen, että se Euroopan unionin direktiivi olisi mahdollistanut sen 20 prosentin rajankin. Minusta se olisi ollut — allekirjoittaneen mielestä, henkilökohtaisesti ajatellen — se suotavampi vaihtoehto, mutta niin kuin sanoin, kaikkea ei saa, mitä ikinä haluaa.

Se, mihin pitää kuitenkin kiinnittää huomiota tulevaisuudessa, varsinkin sote-puolella, — olen sen myös julkisesti sanonut — on se, että kun on esimerkiksi vanhuspalveluja, jotka ovat meille kaikille tärkeitä, koska joka päivähän me vanhenemme, toivon mukaan myös huomenna, niin olemme joskus itsekkin vanhoja, ja sivistysvaltion ensimmäinen mittapuu mielestäni on se, miten me pidämme huolta heikommista, meidän vanhemmistamme. Se on ihan ehdotonta, ja tässä asiassa toivon, että tämä asia menee (Puhemies koputtaa) hyvään lopputulokseen.

20.58 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Soteen liittyen yksi iso huoli, minkä hallintovaliokunta kirjoitti tähän omaan lausuntoonsa, liittyy myöskin ensihoitoon: nyt jos yhtäkkiä todetaan, että ensihoito on myöskin sidosyksikkökriteereiden piirissä eikä sitä voida irrottaa tästä, niin minä en tiedä, mitenkä meidän pelastuslaitosten ja sairaaloiden ensihoito tulevaisuudessa pystytään järjestämään, jos on kaikki pakko pistää kilpailutukseen ja erillisiksi yhtiöiksi sieltä nykyisen pelastuslaitoksen yhteydestä. (Kaj Turunen: Ei, ei pidä paikkaansa!) — Tältäähän tämä nyt, anteeksi, Turunen, kuulostaa. — Samalla te sanotte, että ei saa olla enää monialayhtiöitä vaan kaikkien yhtiön eri toimintojen pitää olla erillisissä pikkuyksiköissä. Yli sata kunnallista yhtiötä joutuu välittömästi — välittömästi — rukkaamaan oman toimintansa. Ja ne eivät ole pelkästään jäteyhtiöitä, vaan siellä on laboratorioita, kuvantamista, ruokahuoltoa, tukipalvelua, kunnossapitoa, puhtaanapitoa, kaikkia yhtiöitä, saman tien. Haluan nähdä teidät kaikki kuntapäätäjänä tämän tekemässä.

20.59 Kaj Turunen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä toisaalta ymmärrän tämmöisen muutosvastarinnan, että kaikki uusi pelottaa. (Naurua) Kysymys on siitä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

että ei kunnan omistamalla tai valtion omistamalla yhtiöllä ole mitään rajoitteita, kun se toimii markkinaehtoisesti sillä markkinalla, mutta jos haluaa pitää sen suljetun markkinan, on täysin ymmärrettävää, että kun sitä käytännössä kuitenkin kompensoidaan sitä kautta, (Sirpa Paatero: Ei kompensoida! — Tuula Haatainen: Ei, ei!) niin verovaroilla ei kilpailu-neutraliteettia loukata.

Täällä edustaja Essayah kysyi, miten voidaan luottaa, että perussuomalaisen 4. ponsi toteutuu. Arvoisa puhemies, eduskunta on tämän maan ylin päättävä elin, ja jos eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveystalouden lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä, asiakaslähtöisellä tavalla, niin se toteutuu. Ja tässä on vain seurattava, että nämä ponnet ja erityisesti tämä 4. ponsi tulevat hoidetuksi, ja on varmaankin (Puhemies koputtaa) talousvaliokunnan tehtävä seurata tätä asiaa.

21.01 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin tähän sidosyksikköasiaan on kyllä palattava, koska jotenkin se tuntuu todella niin kummalliselta, että kun Euroopassa muualla katsotaan, että se 20 prosentin raja on ihan riittävän hyvä tähän ulosmyyntiin, niin minkä ihmeen takia meillä Suomessa, jossa on pitkät välimatkat ja harva asutus, meidän pitää lähteä 5 prosentista tai 500 000 eurosta. Ajatellaan nyt vaikka työterveyshuoltoa, joka pienellä paikkakunnalla kaukana kasvukeskuksesta myy sitä työterveyshuoltoa esimerkiksi paikkakunnan maatalousyrittäjille tai pk-yrittäjille. Sitten kun raja tulee vastaan, niin ei muuta kuin lähdet satoja kilometrejä ajamaan sinne lähimpään yksityiseen lääkärifirmaan, joka on jossakin siellä kasvukeskuksessa, koska et voi ostaa sieltä paikalliselta terveysasemalta tai terveyskeskukselta niitä työterveyshuollon palveluita. Minusta tämä on kummallista, että miksi ammutaan nilkkaan ja nimenomaan vielä niitä pk-yrityksiä ja maatalousyrittäjiä tässä — tämä on minusta aivan käsittämätöntä. Ne, jotka ovat laatineet näitä rajoja, ovat kuvitelleet olleensa yrittäjien asialla (Puhemies koputtaa) mutta ovat itse asiassa yrittäjiä vastaan.

21.02 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä on kyseessä se, että kunnilla on työterveyshuoltolain perusteella velvollisuus järjestää työterveyshuolto alueen työpaikoille ja siellä on juuri pienyrittäjiä paljon, niin nyt jos tätä sidosyksikköä koskevaa säätelyä näin muutetaan, niin kuin hallitus nyt esittää, eli kiristetään, niin se tarkoittaa käytännössä sitä, että nämä eivät voi myydä tätä vapaaehtoisuuteen perustuvaa sairaanhoitopalvelua sitten enää, niin kuin on järkevän työterveyshuoltokäytännön nimissä tehty. Eli tavallaan kunnat, sairaanhoitopiirit, kuntayhtymät tulevat huijatuiksi, koska ne ovat perustaneet nämä yhtiöt siksi, että kuntalaki ja kilpailulainsäädäntö edellyttivät, että tämä toiminta pitää yhtiöittää, ja se yhtiömalli ja toiminta rakennettiin sen varaan, että se on about 10 prosenttia, jota voi myydä ulos, ja kun nyt sitten kiristetään tämä 5 prosenttiin, niin tässä tulee raja vastaan ja sitä toimintaa ei voida enää siellä jatkaa. Eli toisesta: tämä laki lyö korville (Puhemies koputtaa) työterveyshuoltoa.

21.03 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tämä tosi ongelmalliseksi tekee tämän koko toteuttamisen. Kun nyt tällä kilpailulainsäädännöllä tätä viedään 5 prosenttiin, niin kyllähän tämä mahdollistaa niitten kartellien syntymisen sinne kunnalliselle sektorille, missä ennen on ollut kunnallisia osakeyhtiöitä. Nyt kun sitä rajaa viedään keinovaltaisesti niin pieneksi, niin se tarkoittaa, että yksityinen toimija voi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

muodostaa sillä alueella kartellin ja hinnoitella ne palvelut tähtitieteellisiin summiin siihen nähden, että meillä olisi ollut kunnallinen yritys siellä toimijana. En vain käsitä sitä, miksi tässä on sorruttu nielemään tällainen Lex Savonlinna -ajattelutapa, että jos joinakin vuosina jossakin kohtaa on joku kunnallinen organisaatio toiminut vastoin periaatteita, mitä yrityspuolella on, niin nyt me sitten maksamme siitä tällaisen hinnan.

21.04 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On kyllä itsekin ihmeteltävä tätä 5 prosentin sidosyksikkörajaa, mikä tähän halutaan nyt. Sehän on tässä keskustelussa nyt tullut selväksi, että keskusta ja perussuomalaiset eivät ole tätä halunneet vaan se on tullut nyt selvästi kokoomuksen taholta.

On ihmeteltävä, miksi emme mene tällä EU:n hankintadirektiivin 20 prosentilla. Aivan kuten täällä on moneen kertaan kerrottu, kyllähän Suomi harvaan asuttuna maana on nimenomaan se, missä tämä 20 prosenttia ei ole ollenkaan liikaa. Ja kun me tiedämme, että paljon näitä kuntien yhtiöiden järjestämiä palveluita on pitänyt tehdä juuri sen takia, että alueella ei ole kilpailua eikä markkinoita, niin nyt, jos se mahdollisuus tässä poistuu, ollaan kyllä tilanteessa, jossa palveluita ei ole saatavilla eri puolilla Suomea ja siellä ei tule syntymään yksityisiä toimijoita, jotka voivat vastata kysyntään, kun kysyntä on niin pientä. Kyllä tämän rajan ehdottomasti (Puhemies koputtaa) pitäisi olla 20 prosentissa.

21.05 Arto Pirttilahti kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Juurikin tuosta Myllykosken esille nostamasta kartelli-asiasta on se ponsi, missä viitataan tähän pk-sektoriin, että pyrittäisiin sitä lievennyttämään, mutta pelko on juuri näinkin, että on isoja yrityksiä, mitkä sitten vievät ne pienet toimijat.

No, kuitenkin hankintalain keskusta on sitten hallituksessa ollut hyväksymässä ja on hyväksynyt tämän pohjan näin, niin kuin tuossa edustaja Hoskonenkin sanoi. Toinen asia on, että tämä on yleislaki, ja kun nyt sitten joudumme jokaisen lain osalta miettimään ne sidosyksiköt todennäköisesti erikseen, jätelain kanssa ja sosiaali- ja terveydenhuoltolaissa, niin todennäköisesti tässä salissa tämä keskustelu sidosyksikköprosentista jatkuu vielä näitten eri lakien puitteissa.

Puhemies Maria Lohela: Nyt käydään takaisin puhujalistan pariin.

21.06 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hankintalaissa on paljon hyviä asioita. Siellä on selkeitä parannuksia liittyen innovatiivisiin hankintoihin, liittyen parempiin laatu-, ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien huomioimiseen. Siellä on paljon ratkaisuja, jotka auttavat pk-yrityksiä: neuvottelumenettelyjä, hankintojen jakamista, hallinnollisen taakan pienentämistä, ostotarjousten tekemistä ja pienempiä hankinta-eriä. Kilpailutusrajat nousevat aivan hyvälle tasolle.

Sitten tietenkin on tämä kysymys tästä sidosryhmien ulosmyynnistä. Kieltämättä se on ollut pitkä prosessi myös meillä valiokunnassa, ja olemme sitä kovasti pohtineet eri näkökulmista. Kipukysymyksiksi nousivat jätehuoltoon liittyvät seikat ja tässä keskustelussa tulleet sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyvät seikat, ja voin kyllä tunnustaa, että kyllä keskustan toiveena oli norminpurkuhengessä ja ylipäänsä sillä linjauksella, että emme koeta ottaa EU:lta lisävelvoitteita tai -taakkaa vaan suoritamme sen minimin mukaan, mitä on mahdollista tehdä. Tässä asiassa sikäli tämä 5 prosenttia tuntuu kyllä hieman

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

haastavalta, kun mahdollisuus olisi ollut nelinkertaistaa se asia. Mutta tietenkin nämä ovat aina kompromisseja, ja ei kaikkea pysty aina saamaan.

On erittäin tärkeää, että sitten nyt jatkovalmistelussa esimerkiksi jätelain osalta ja myös jatkossa sosiaali- ja terveystalouden osalta huomioidaan nämä valiokunnan lausumaehdotukset. Täällä on kuitenkin tunnustettu ja tunnustettu, että on mahdollista, että joiltain osin tässä syntyy haasteita, ja etenkin alueilla, joilla välimatkat ovat pitkiä, huolta tämä laki tietysti määrin herättää. Mutta olen vakuuttunut, että tämä hallitus kerkeää myös (Puhemies koputtaa) nämä asiat jatkovalmistelussa hoitamaan kuntoon.

21.08 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Nyt kun puhutaan yleisesti ottaen tästä laista isossa kuvassa eikä nyt näistä muutamista ehkä hieman ongelmallisista kohdista, niin kyllä tämä kokonaisuudessaan on ihan hyvää lainsäädäntöä. Hallituksen tavoitteena oli tehostaa julkisten varojen käyttöä ja yksinkertaistaa hankintamenettelyä, selkeyttää lain keskeisiä käsitteitä, parantaa pienten ja keski suurten yritysten osallistumismahdollisuuksia tarjouskilpailuissa ja parantaa mahdollisuuksia huomioida ympäristö- ja sosiaalisia näkökohtia sekä turvata tarjoajille tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu julkisissa hankinnoissa. Totta kai näitä tavoitteita on helppo kannattaa, ja näitä tämä lakiesitys myös palvelee.

Varmaankin myös talousvaliokunta on kuullut erittäin runsaasti asiantuntijoita ja perehtynyt asiaan perusteellisesti. Perustelut ovat pitkät ja täynnä painavaa asiaa. Valiokunnan muutosesityksiin on helppo yhtyä. Tämä käsittely on ollut hyvin laaja myöskin lausuntovaliokunnassa, hyvin työläs. Itse osallistuin siihen liikenne- ja viestintävaliokunnan puolella, ja mekin siellä jotain tähän lausuimme.

21.09 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! On todellakin yhdyttävä niihin näkemuksiin, että kuitenkin — vaikka tuossa debatissakin kriittisiä puheenvuoroja käytin — valtaosaltaanhan tässä hankintalainsäädännössä ollaan menossa ihan oikeaan suuntaan. Syyhän on se, että tämä meidän edellinen hankintalaki ja se, mihin se on perustunut, eli että tämä julkisten hankintojen direktiivi ovat olleet sellaisia, että niissä on ollut päivittämistarpeita ja korjaamistarpeita. Todellakin, ei ainoastaan Suomessa näitten julkisten hankintojen ja kilpailutusten kanssa ole epäonnistuttu, kyllä sitä on tapahtunut muuallakin päin Eurooppaa.

Kuitenkin jo viime kerralla, kun sitä kansallista hankintalakia teimme, teimme sen virheen, että vedimme ne kansalliset raja-arvot paljon tiukemmiksi kuin mitä direktiivi olisi sallinut. Meillähän kävi sillä tavalla, että Suomesta tuli Euroopan unionin eniten kilpailutettava jäsenmaa ja markkinaoikeus meni tukkoon erilaisista valituksista. Siinä mielessä voi sanoa, että erityisesti tänne Suomeen on todella tervetullutta, että me nyt tekisimme sitten hyvän kansallisen hankintalain ja käyttäisimme kaikki ne joustomahdollisuudet, mitä tässä julkisten hankintojen direktiivin uudistuksessa on käytettävissä.

Siinä mielessä valtaosaltaan voi sanoa, että tässä on tehty hyvää työtä, mutta sitten nostaisin nämä muutamat asiat esille.

Elikä ensinnäkin nämä sidosyksiköt. Tosiaankin, niin kuin totesin, niiden ulosmyyntiprosentit olisivat olleet Euroopan unionin julkisten hankintojen direktiivissä 20 prosenttia liikevaihdosta, ja myöskään tällaisia euromääräisiä ylärajoja, mitä me kansallisessa hankintalaissa nyt olemme hallituksen toimesta lähteneet tekemään, siellä ei ole ollut. Toisaalta sitten nämä hallituksen asettamat rajat varmasti tulevat aiheuttamaan merkittäviä ongelmia kunnallisille yhtiöille useilla toimialoilla ja myöskin vaikeuttaisivat ja nostaisivat kus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

tannuksia pk-yrityksille ja myöskin näille maatalousyrittäjille, niin kuin tuossa edellä totesin. — Huomaan, että haluan vielä jatkaa puhetta, joten siirryn sinne puhujapöytäntöön. (Puhuja siirtyi puhujakorokkeelle)

Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Tosiaankin tätä asiaa tästä direktiivistä ja tästä kansallisesta hankintalaki kyllä riittää yli tuon 2 minuutin. — Toinen asia, mihin sitten myöskin omassa KD:n vastalauseessa tein muutosesityksen, liittyi sosiaali- ja terveyspalveluitten kohdalla olevaan kansalliseen kynnysarvoon. Eliikkä nythän meillä on tämä 100 000 ja hallituksen esitys lähtee 400 000:sta, mutta tässäkin on muistettava, että direktiivi mahdollistaa sen 750 000 euroa. Ja kuulin näin, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuullut sosiaali- ja terveysalan kaikki asiantuntijat olivat sanoneet, että tämä 750 000 olisi se hyvä kansallinen kynnysarvo. Erityisesti tässä yhteydessä nyt on kiinnitettävä huomiota niin tämän sidosyksikön kohdalla kuin myöskin sitten näitten sosiaali- ja terveyspalveluitten kansallisen kynnysarvon kohdalla siihen, että meillä on tämä sote-valmistelu tällä hetkellä kesken. Siinä mielessä, kun emme tiedä, millä tavalla tullaan sitten tämä valinnanvapaus lopullisesti toteuttamaan, on ollut hivenen hankalaa myöskin sitten pohtia sitä, millä tavalla tätä hankintalakia tullaan tekemään, jotta voidaan varmistaa, miten esimerkiksi nämä sosiaali- ja terveyspalvelut — siltä osin kuin ne koskevat vanhusten ja vammaisten asumis- palveluita, vaikeavammaisten palveluasumista ja henkilökohtaista apua — tullaan lopullisesti toteuttamaan. Niin kuin totesin debatissa, uskon, että tämän salin yhteinen tahtotila on, että nämä palvelut ovat niin erityisiä palveluita — nämä ovat näille ihmisille elämän mittaisia palveluita — että me emme tosiaankaan halua, että ne joutuvat jonkinlaisen huutolaiskilpailutuksen kohteeksi, että kuka halvimmalla hoitaa, niin sille sitten nämä palvelut annetaan hoidettavaksi. Nämä erityispiirteet pitää pystyä huomioimaan. Toki olen ihan tyytyväinen siitä, että valiokunnan mietinnössä on tämä ponsi numero 4, mutta olemme tehneet tähän KD:n omaan vastalauseeseen vielä ponnin, jossa haluamme muistuttaa siitä, että ei todellakaan ole pakko kilpailuttaa tämäntyyppisiä palveluita vaan ne voidaan järjestää julkisella puolella. Julkinen puoli voi järjestää ne itse, taikka sitten tosiaankin on näitä eri tapoja: suorahankintoja tai henkilökohtaista budjetointia ja vastaavaa.

Sitten vielä olisin nostanut esille lausuman numero 3 tässä vastalauseessa. Siinä näitä sääntelyvaikutuksia toivotaan seurattavan, ja myöskin sitten erityisesti siltä osin, millä tavalla tämä hankintalaki tulee mahdollistamaan nämä innovatiiviset hankinnat. Eliikkä silloin kun on esitetty jokin ongelma ja siihen haetaan ratkaisua, niin millä tavalla tämä hankintalaki pystyy vastaamaan siihen, että me voisimme hakea ja kilpailuttaa ratkaisua siihen ongelmaan sen sijaan, että me määrittelimme teknisesti ja täsmällisesti, mitä me haluamme? Luulen, että tämä innovatiivisten hankintojen mahdollisuus on juuri se, mikä erityisesti auttaisi pieniä ja keskisuuria yrityksiä tasapuolisesti olemaan mukana markkinoilla. Toivon, että tämä 3. ponsi olisi myös sentyyppinen, jossa näkisin, että tähän aivan hyvin koko eduskunta voisi yhtyä.

Valiokunnan mietinnössä on myöskin haluttu alleviivata sitä, että koko tässä hankintalaissa on äärimmäisen tärkeää se, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä olisi tasapuoliset mahdollisuudet osallistua julkisiin hankintoihin. Tässäkin on todettava, että kun emme tiedä, minkälaiseksi tämä sote- ja aluehallintoratkaisu nyt tulee, emme tiedä, minkä kokoisia hankintayksiköitä on tulossa ja kuinka suurelta alueelta lähdetään hakemaan näitä yrityksiä, jotka osallistuvat näihin kilpailutuksiin, niin siinä mielessä huoli on, pystymmekö varmistamaan pienten paikallisten yritysten mukana olemisen näissä hankinnoissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

Kaiken kaikkiaan, niin kuin totesin, ylipäättään on sanottava, että hankintalaista on vähintäänkin se 90 prosenttia ihan kelvollista, mutta sitten näiden muutaman kohdan osalta olisimme toivoneet, että hallituksen sisällä tässä asiassa olisi... Ainakin täällä pidetyistä puheenvuoroista sen voin tulkita, että tämä sidosyksikkökohta ei ole ollut ilmeisesti ainkaan keskustalle ja perussuomalaisille mieluinen, ja olisi ollut kyllä hyvä, jos heidän tahotilansa olisi tämän suhteen toteutunut.

21.16 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys hankintamennettelyä koskevaksi lainsäädännöksi on nyt saanut pitkän väännön ja valiokuntakierrosten jälkeen mietinnön muodon. Voi sanoa, että tämä on paljon paljon suurempi laki kuin moni ehkä hahmottaakaan. Tämä on valtava mötikkä: julkisten hankintojen arvo on yhteensä 34 miljardia euroa vuositasolla. Tämä on kyllä sellainen paketti, joka mielestäni vaatisi vieläkin perusteellisemman käsittelyn, mutta kaikella on tietenkin tässäkin talossa aikansa ja rajansa. Loputtomiin aikaa ei ole tässäkään talossa käytettävissä.

Lain tarkoituksena on tehostaa julkisten varojen käyttöä ja helpottaa hankintamennettelyä. Tavoitteet ovat erittäin hyviä ja kannatettavia, ja pitää muistaa, että niitä, mitkä vielä nyt parhaillaan voimassa olevassa hankintalaissa ovat olleet ongelmia, on pyritty nyt sitten parantamaan tässä uudessa esityksessä. Kohtuullisen hyvin siinä on kyllä onnistuttukin, toki ei mielestäni täydellisesti.

Hankintalaki perustuu useaan Euroopan unionin direktiiviin, joita tietenkin Suomen tulee noudattaa. Joskus olen kyllä itse esittänyt kainoja toivomuksia siihen suuntaan, että suomalaiset yleensä kaikissa direktiivien implementoinneissa olisivat hieman enemmän Suomeen päin kallellaan. Jos jonnekin haluaisi tehdä opintomatkan, niin kannattaa käydä Ruotsissa. Siellä tämä taito osataan viimeisen päälle. Toivon, että jos tässä asiassa joskus opintomatkia tehdään, niin käydään vaikka Ruotsissa sitten.

Talousvaliokunta pitää ehdotettua lakia tarpeellisena. Tämä laki on selkeästi yleislaki, jota sitten toimialakohtaisilla sektorilainsäädännöillä täsmennetään. Sieltä otetaan sitten tarkempia syöttöjä tähän, miten hankintalakia toteutetaan käytännössä. Tähänhän viittaavat muun muassa ne neljä pontta, jotka valiokunta hyväksyi mietinnön käsittelyn yhteydessä.

Tämän lain soveltamisala on todella laaja. Voi sanoa, että jos joku tämän hankintamennettelyn osaa täydellisesti, kumarruksen kanssa häntä kyllä kiitän. Se nimittäin on sen verran valtava paketti, että ihmetellä täytyy, että joku sen hyvin hallitsee.

Uudenkin hankintalain olosuhteissa hankintaosaaminen nousee entistä korkeampaan ja tärkeämpään asemaan. On aivan ensiarvoisen tärkeää, että jokainen julkiseen hankintaan valmistautuva julkisyhteisö suorittaa tarjouspyynnön äärimmäisen tarkasti ja huolellisesti, koska siinä yhteydessähän sitten oikeastaan ratkeaa se, mitä sillä tilauksella saa. Tulee mieleen muuan suomalainen iskelmä: sitä saa, mitä tilaa. Jos saa huonoa tuotetta ja huonoa palvelua sillä tarjouspyynnöllä, niin ainoa tapa tarkistaa, missä se vika on, on käydä peilistä katsomassa.

Se, että uusi hankintalaki sallii hankinnan jakamisen pienempiin osiin, on minun mielestäni tämän hankintalain parasta antia, ja tämä lainkohta on erittäin hyvin perusteltu. Hankinnan saa pilkkoa pienempiin osiin, kunhan ei vain kierrä näin sitten hankintalain säännöksiä, että mennään hankintarajojen minimin alitse. On tärkeää huomata, että tämä mahdollisuus pitää käyttää. Voimassa olevan hankintalain mukaan tätä mahdollisuutta on kovin heikosti käytetty, mutta nyt tässä hankintalaissa ja mietinnössä tätä nimenomaan ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

rostetaan ja sitä suorastaan yllytetään käyttämään. Pienet yhtiöt ja toimijat saavat näin ollen aidon mahdollisuuden olla mukana julkisissa hankinnoissa. Ja tämä on äärimmäisen tärkeä asia.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että tarjouskilpailuissa ei saa laittaa sellaisia ehtoja, kuten liikevaihtominimi, jotka sulkisivat pois pienempiä kilpailijoita tai muuten jonkun kilpailijan pois tarjousta tekemästä. Tämä on äärimmäisen tärkeä kohta, koska monestihan olen nähnyt semmoisiakin tarjouspyyntöjä, joissa nimenomaan tällä liikevaihdon minimillä on suljettu pois joitakin tarjouksen tekijöitä. On syytä muistaa, että suomalainen yritys kenttä on todella monipuolinen ja korkeatasoinen, että ei missään nimessä pidä tarjouspyynnöllä sulkea ketään pois siitä tarjouskilpailusta. Kyllä tässä maassa osataan monia asioita, se potentiaalinen mahdollisuus pitää ottaa vain paljon paljon paremmin käyttöön kuin tänä päivänä.

Sitten, arvoisa puhemies, lopuksi tästä sidosyksikkösääntelystä. Se, että nämä direktiivin asettamat minimi, 5 prosenttia ja 500 000 euroa, tulevat siirtymäajan jälkeen voimaan, ei mielestäni ollut se optimaalinen tilanne, johon olisin itse halunnut päästä. Mutta politiikka on aina kompromissien tekoa, ja kaikkea ei saa, mitä haluaa.

Kuitenkin nämä neljä pontta, mitkä valiokunta mietinnössään on nostanut vahvasti esille, tulee ottaa tarkasti käyttöön. Näistä jätelainsäädännön ongelmista on puhuttu paljon, mutta jätelainsäädännössä kyllä toki tarkemmin säädetään näistä asioista sitten, kun jätelaki ollaan uusimassa.

Mutta se, mikä minua huolestuttaa ihan aidosti, on tämä sote-ympäristö. Valinnanvapaus on tulossa tänne sote-puolelle. Miten sen sitten käy? Olen ne huolet kyllä reilusti omilla kirjoituksillani ja julkituloillani tuonut esille ja edelleen olen samaa mieltä. Kyllä minun mielestäni tähän asiaan pitää kiinnittää erityistä huomiota. On aivan selvää, että Helsingin kokoisessa kaupungissa tai vaikka Turussa taikka Tampereella kilpailu varmasti pelaa. Siellä on toimijoita, ja siellä on tapahtumia. Mutta miten se pelaa Ilomantsissa, Utsjoella ja vaikkapa Muoniossa? Veikkaan, että ei niin hyvin sitä kilpailua ole siellä. Suomi on niin erilainen maa, että näiden erilaisten asioiden huomioiminen yhdellä lainsäädännön pykälällä on täysin mahdotonta. Se on meidän syytä tunnustaa.

Mutta emmehän me vielä tiedä näitä valinnanvapauden mahdollisuuksia ja sitä, miten se suhtautuu tähän nyt esillä olevaan uuteen hankintalakiin. Sen me näemme sitten, kun sen aika on. Mutta tärkeää on siinä muistaa se, että kaikesta huolimatta, olkoon niitä uusia lakeja niin tämä hankintalaki kuin se seuraava sote-lainsäädäntökin, laeissa pitää huomioida, että ihminen saa hyvää palvelua kotiseudullaan ja palvelut ovat kaikkialla tarjolla. Silloin ollaan oikeilla jäljillä. (Timo Heinonen: Se on sote-uudistuksen lähtökohta!)

21.23 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sisältää kiistatta paljon oikeansuuntaisia muutoksia: julkisiin hankintoihin liittyviä muodollisuuksia kevennetään, pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia parannetaan ja innovaatioiden tukeminen hankinnoilla mahdollistetaan sekä laadullisten, sosiaalisten ja ekologisten kriteerien huomioimisen mahdollisuuksia myöskin vahvistetaan jonkin verran.

Ottaen kuitenkin huomioon hankintadirektiivien tarjoamat mahdollisuudet ja julkisten hankintojen suuren merkityksen näitä muutoksia olisi ollut perusteltua viedä kyllä huomattavasti pidemmälle. Laatuun ja kokonaiskustannuksiin liittyvät kriteerit olisi kilpailutuksessa tullut asettaa selkeästi ensisijaisiksi pelkkään hankintahintaan nähden. Myöskin innovaatioiden edistämiseksi olisi pitänyt asettaa kunnianhimoisempia ja konkreettisempia ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

voitteita, ja sosiaaliin tekijöihin ja työntekijöiden oikeuksiin liittyvät säännökset jäävät heikoiksi. Sosiaali- ja terveyspalveluiden hankintoja koskevassa sääntelyssä ei riittävästi puututtu niihin ongelmiin, joita nykyisen hankintalain aikana on ilmennyt.

Suurin ongelma-kohta kuitenkin liittyy sidosyksiköiden toiminnan voimakkaaseen rajoittamiseen, josta täällä on ollutkin paljon jo keskustelua. En lähde sitä toistamaan mutta ihmettelen vain, kun hallitus muuten korostaa aina EU:n minimisääntelyn mukaan menemistä, minkä takia tässä asiassa sitten on haluttu säädellä huomattavasti EU:ta tiukemmin ja rajaksi asetettiin in-house-yhtiölle tosiaankin tuo 5 prosenttia, vaikka 20 prosenttia olisi sitten EU-direktiivin mukaan ollut ihan sallittava.

Syytä on kuitenkin kiinnittää huomio siihen, että hankintalailla on vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluiden ja erityisesti vammaisten elinikäisten palveluiden järjestämiseen, ja sote-palveluiden kilpailuttamisvelvollisuuden alarajaa tulisikin nostaa sinne direktiivin sallimaan enimmäismäärään ja palveluiden laatu ja asiakkaan oikeuksien toteutuminen tulisi vahvemmin huomioida kilpailutuksissa. Olisi myös syytä aloittaa valmistelemaan sosiaali- ja terveysalan erityisten henkilöpalveluiden, kuten vammaisten elinikäisten palveluiden, järjestämistä pääsääntöisesti muilla tavoilla kuin hankintalain mukaisella kilpailuttamisenettelyllä näihin palveluihin liittyvien erityispiirteiden vuoksi.

21.25 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä on monesti tullut jo ilmi, julkiset hankinnat ovat euromääräisesti erittäin merkittävä kokonaisuus kansantaloudessamme. On kiistatonta, että nyt tämä hankintalakiesitys tuo parannuksia nykytilaan, kuten esimerkiksi nämä innovatiiviset hankinnat, kynnysarvojen nostamiset ja myös tämä hankintojen pilkkominen. Mutta on varmaan syytä todeta, että joiltain osin oltaisiin voitu olla vieläkin kunnianhimoisempia ja tuoda vielä vahvemmin näitä laadullisia perusteita ja myös todella erilaisia muita toimenpiteitä, joilla oltaisiin lisätty tässä laissa myös sosiaalista ja ekologista oikeudenmukaisuutta, enemmän.

Mutta sitten vielä puutun tähän sidosyksikkösääntelyyn. Niin kuin täällä on monesti todettu, tässähän todella nyt Suomessa tehdään tiukempaa kansallista sääntelyä kuin missään muussa EU-maassa tämän asian osalta. On vaikea kuvitella, että jotenkin tämä tilanne olisi niin erilainen muissa Euroopan maissa, että siellä kyllä tällainen julkinen sidosyksikkö voi toimia myös markkinoilla 20 prosentin ulosmyyntiosuudella mutta Suomessa olisi jotenkin niin kummallisia julkisia liikelaitoksia tai osakeyhtiöitä, että ne aiheuttaisivat markkinahäiriköintiä paljon enemmän kuin muissa Euroopan maissa. On hyvä myös todeta, mitä Suomessa nämä sidosyksiköt ovat tehneet, että kun he ovat myös pystyneet ulosmyynnillään helpottamaan nimenomaan alueiden pk-yrityksiä ja esim. maataloustuottajia, niin he ovat myös käyttäneet sen ansaitun voiton hintojen alentamiseen, joka on sitten hyödyttänyt niin kuntalaisia sillä alueella kuin myös muita toimijoita, ja on sääli, että nyt tämän lakiesityksen osalta ollaan vaikeuttamassa näiden sidosyksiköiden toimintaa.

21.27 Sirpa Paatero sd: Arvoisa herra puhemies! Hankintalaki on laki, joka tuntuu olevan tässä eduskunnassa joka hallituskausi, koska muistan, että olen saanut itse olla sitä muokkaamassa jo muutaman kerran. Joka kerta on myös uusia parannuksia tullut, ja aloitan niistä, joista kilpailutusrajojen nostot erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ovat hyvä uudistus. Siinä olisi vieläkin ollut varaa nostaa se sinne 750 000 euroon asti. En tiedä, miksi siihen ei nyt menty, vaikka kaikki kuultavat ymmärtääkseni sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olivat olleet tämän kannalla, että oltaisiin menty siihen Euroopan uni-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

onin sallimaan rajaan asti. Myöskin ostojen osalta tuli korotuksia, ja siksi hämmästelinkin hieman, miksi rakennusurakoissa jäätin siihen 150 000 euroon, mikä on ollut tässä Suomen lainsäädännössä jo pidempään. Miksi, kun tiedetään, että rakennusurakat ovat usein varsin mittavia, ei haluttu sitten nostaa sitä rajaa eteenpäin? En vielä ymmärtänyt näitä, vaikka kuinka yritin lukea noita lausuntoja.

Se on hyvä myöskin, että innovatiivisuutta lisätään ja joustavuutta sekä hankintojen jakamista, joskin sekin on ollut tälläkin hetkellä mahdollista, että pienemmät yritykset ovat yhdessä voineet tarjota ja osallistua näin kilpailutukseen. Meillä on noissa lausunnoissa — sekä hallintovaliokunnan, jossa olen ollut mukana, että myös talousvaliokunnan lausuntoa kun katsoo — myöskin eriäviä mielipiteitä, ja yksi niistä liittyy laatuun. Olisimme halunneet, että missään tapauksessa, etenkin palveluissa, laatu ei olisi ainoa kriteeri, ja nythän sitä ei ole rajattu pois, vaan se voi yhä edelleen olla. Täällä lukee, että "poikkeustapauksissa". Miksi se pitää aina määritellä erikseen, milloin sitten laatu ei ole siellä mukana tai milloin se on mukana? Sen pitäisi olla siellä aina mukana ja erityisesti, kun mietitään palveluita.

Pointti siihen, että meillä näiden täälläkin mainittujen kehitysvammaisten ja ikäihmisten asuinpalveluiden ei pitäisi olla joka toinen vuosi kilpailutuksen piirissä. Ei ole kohtuullista, että ihmisten asunto, koti, sänky ja se hoitaja vaihtuvat muutaman vuoden välein. Se ei ole mitenkään inhimillistä, ja se pitäisi tästä saada pois hoidettua niin, että sitä kilpailutusta ei tarvitse tehdä.

Hyvin hämmäntynyt olin siitä, kun hallintovaliokunta yksimielisesti, kaikki puolueet yhdessä, teki oman lausuntonsa ja siellä on tämä kohta, harmaan talouden kitkeminen, niin, että tässä hankintalaissa olisi poissulkemislistaukseen laitettu lisää kriteereitä eli rikoksia, jotka automaattisesti sulkisivat yritykset pois niin, että kunnan ei erikseen aina tarvitse määritellä, että okei, jos yritys on tehnyt ympäristörikoksia, jos heillä on vakuutuspetoksia, jos heillä on törkeitä petoksia, jos he ovat liiketoimintakiellossa — esimerkkinä nämä, siellä oli lisää — miksi nämä pitää joka kerta uudelleen aina määritellä. Miksi ne eivät ole automaattisesti poissulkevia, että jos yritys on liiketoimintakiellossa, niin se ei saa ja se ei voi osallistua kilpailutukseen? Tämä on harmaan talouden osalta yksi hyvin olennainen lisäkeino, ja nyt sitä ei haluttu käyttää. Edustaja Turunen, puheenjohtaja talousvaliokunnasta, sanoi, että kunnat sitten voivat, jos ne haluavat, käyttää tämän keinon. Me olisimme koko hallintovaliokuntana halunneet sen toisin.

Tämä Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvonta on varmaan perusteltua, joskin olisin toivonut, että neuvontaan kiinnitettäisiin enemmän huomiota, sillä siihen puoleen olisi tarvetta, varmaan valvontaankin on tarvetta. Muun muassa siellä valvonnassa on yksi ongelmallinen kohta: se, että nyt, kun meillä on se määräaika, milloin yritykset voivat haastaa toiset yritykset, että kilpailutus on toteutettu huonosti tai että heillä olisi ollut parempi mahdollisuus, tähän on sitten tullut tammöinen puolen vuoden aika, jolloin kuka tahansa saa kiistää tämän hankintapäätöksen. Puoli vuotta on, tiedätkö, aika pitkä aika sille kunnalle tai muulle julkisyhteisölle tai sille yritykselle odottaa, kiistääkö joku tämän päätöksen. Voi olla, että palvelut on aika pitkälle jo valmisteltu, ja voi olla, että ne joudutaan sitten yhtäkkiä peruuttamaan, vaikkapa nämä asuinpalvelutkin, jos joku keksii sen puolen vuoden aikana tammöisen valituksen ruveta pistämään eteenpäin. Tammöinen ongelma siellä on.

Nämä pelastuslaitokset ovat yksi ongelma, joka tulee nyt tässä sotien yhteydessä niin, että siellä on riski siihen, että ensihoitoa yhtäkkiä ei olekaan tai ensihoito joudutaan kilpailuttamaan markkinoilla eikä sitä saa edes tehdä sidosyksikköön. Jos tämä toteutuu, niin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

meillä tuhoutuu iso osa suomalaista terveydenhuollon palaa, joka on ollut todella tärkeä ja merkittävä ihmisten turvallisuuden kannalta, että meillä on pelastustoimi, jonka yhteydessä on ensihoito ja siellä ne ensivasteesta vastaavat lääkärit ja hoitajat. Jos tätä ei saa tällä tavalla toteuttaa, niin kuin nyt on riski siinä sotien yhteydessä, niin me olemme ongelmissa monilla paikkakunnilla, missä se sairaala ja lääkäri ovat kaukana.

Tämä moneen kertaan mainittu ongelmallinen 5 prosentin tai 500 000 euron raja on käsittämätön, sillä semmoista ei ymmärretä eikä todella tarvita missään muussa maassa kuin Suomessa — ei missään muussa maassa kuin Suomessa. Se koskee todellakin niin laboratorioita kuin vanhusten ruokahuoltoa, tukipalvelua, puhtaanapitoa, kunnossapitoa, työterveyshuoltoa, jätettä ja monia muita yhtiöitä, kunnallisia ja kuntayhtymien omistamia yhtiöitä. Nämä eivät ole markkinahäiriöitä, sillä tuottaessaan ja myydessään ne toimivat kaikki markkinaehtoisilla hinnoilla. Sitä valvovat sekä nämä virastot että markkinatuomioistuimet ja toiset yritykset. Että semmoinen väite, mitä edustaja Turunen täällä esitti, että sitä subventoidaan jotenkin kunnan muilla toiminnoilla, ei ole mahdollinen, se on lailla kielletty. Se on markkinaehtoista.

Meillä ongelma tulee olemaan siinä, että meille tulee suuria yhtiöitä, jotka alihinnoittelevat omat ensimmäisten vuosien palvelunsa tullakseen sisälle niihin kuntiin ja kuntien palveluihin, ja kun monilla paikkakunnilla on olemassa vain se kunta tai kuntayhtymä ja ehkä yksi toinen toimija, niin nyt me avaamme yksityisen monopolimahdollisuuden, kun kuntapuolen toimijat eivät saa enää olla osallisina näissä kilpailutuksissa. Se on minun mielestäni ihan käsittämätöntä, ja kuten toistin jo äsken, on jo tällä hetkellä tiedossa yli sata yhtiötä, jotka joutuvat tästä ongelmiin.

Ja vielä kolmas asia edustaja Turusen kommentoissa, mitä en ymmärrä: Miksi meillä hyvät yhtiöt, jotka toimivat monialaisesti, vaikkapa kunnostusta ja puhtaanapitoa ja muuta, nyt pitäisi pilkkoa? Minä en käsitä, mitä ihmeen järkeä siinä on — vain siksi, että saadaan parempi kilpailutusmahdollisuus joillekin muille yrityksille, niin että se tehokkuus, mikä on voitu vaikkapa palkanlaskennassa tai missä tahansa muussa näin järjestää — kaikki se hyöty — häviää, kun pitäisi pilkkoa pienempiin osiin nämä yhtiöt, joissa saattaa olla kuitenkin julkisella puolella vain muutama työntekijä. Että nyt me pakkoyhtiöitämme sotien lisäksi myöskin tämän julkisen puolen kaiken muun ja pilkomme sen samalla tavalla yksittäisiin toimintoihin. Ei kuulosta hyvältä.

21.36 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Täytyy nyt ensi alkuun sanoa, että ei tätä hallituksen esitystä kannata ruveta tykillä ampumaan, mutta kyllä semmoisen Lahtikonepistoolin verran tästäkin löytyy moitteen sijaa.

Ollaan todella ison kokonaisuuden äärellä, kun puhutaan kuitenkin julkisten hankintojen noin 34 miljardin kokonaispotista ja siitä, kuinka sitä voidaan jatkossa tehokkaammin ja paremmin meidän pk-sektorin yritysten ja sitä kautta myös työllistyvien suomalaisten, toivottavasti, työntekijöiden eduksi tulkita. Eli on pakko nostaa esille se, että tämä liikevaihtoproblematiikka on estänyt tällä hetkellä esimerkiksi paikallisten pk-sektorin rakennusyritysten kilpailuasetelman vaikkapa pienen koulun rakentamisessa: on tullut esteelliseksi, kun on edellytetty niin isoja, kolminkertaisia, liikevaihdon määriä kuin mitä on se urakkatarjous. Kyllä siinä kohtaa ollaan suljettu pois paikalliset elinkeinotoimen harjoittajat ja sitä kautta ollaan viety työpaikkoja myös niiltä paikallisilta työntekijöiltä.

Erityisen tärkeäksi nostan kuitenkin työntekijöiden aseman ja sen, että tässä hallituksen esityksessä ei oteta toimeliaasti kantaa siihen, että me estämme tämänkin lakiesityksen yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

teydessä sen, että meillä ei harmaata taloutta harjoiteta tässä maassa. Ja siihen olisi kyllä toivonut tältä hallitukselta huomattavasti ponnekkaampaa otetta. Voi sanoa, että sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton vastalauseessa on tämä asia onneksi nostettu esille, ja toivotaan, että tässä salikeskustelussa sille tulee tarpeeksi painoarvoa, niin että voitaisiin saada vaikka joku tätäkin koskeva lausuma vielä sitten loppuvaiheessa mukaan.

On käsittämätöntä, että nämä poissulkemisperusteet, joita edustaja Paatero hyvin tuossa edellä kuvasi, eivät ole siellä mukana. Miksi väärintekijän poissulkemista ei pidetä automaattisesti mukana? Minun mielestäni oli hyvä se puheenvuoro, jossa tuotiin esille se, että olisi ollut hyvä — oliko edustaja Essayah tai edustaja Hassi, jompikumpi, korjatkaa — juuri nimenomaan se, että tämä veroseuraamus olisi tehty avoimeksi eli näitten yhtiöitten maksamat verot tulisivat esille. Se on itseltäni jäänyt tässä huomaamatta, ja oli todella kiva ottaa se tähän omaan puheenvuoroon esille, että näin todellakin pitäisi olla. Silloin meillä voisi kuitenkin moraalikeskustelua säilyä siitä, ja yhdessä harmaan talouden torjunnan kanssa tämä olisi ollut erityisen hyvä työväline, että näin voitaisiin jatkossa menetellä.

Ollaan paljon puhuttu tämän innovatiivisuusaspektista, ja se on hyvä. Mutta kuultavana olleet asiantuntijat, jotka kävivät maa- ja metsätalousvaliokunnassa, eivät monenkaan kysymyksen jälkeen pystyneet sanomaan ja vakuuttamaan, että kun tätä innovatiivisuutta korostetaan, niin se tarkoittaa itse asiassa sitä, että se voi luoda referenssiä suomalaisille yrityksille. Näin varmasti tulee pääosin käymään, mutta itse itselleni annoin ymmärtää, että tämä innovatiivisuus täytyy kilpailuttaa.

Jos me haluamme jotakin sellaista, mitä ei ole vielä olemassa — vaikkapa jossain kunnallisessa kaukolämpöyhtiössä halutaan suitsia päästöjä ja halutaan ostaa ja tilata jotakin — niin se tarvitsee kilpailuttaa. Ja se on todella huono, että meillä ei voi olla semmoista järjestelmää innovatiivisuuden osalta, että voisimme mahdollistaa sen, että jos valtio antaa innovaatiotukea, niin silloin ei tarvitsisi tätä hankintaa kilpailuttaa, koska sehän on alkuvaiheessa: silloin ei vielä tiedetä, mitä on tulossa. Siihen projektiin ja hankintaan valtio antaa tavallaan vaikkapa sen 30 prosenttia innovaatiotukea ajatelluista kustannuksista. Tämän mahdollisuuden jääminen niin, että se kaikki on kuitenkin kilpailutettava, jättää minulle sen pelon, että joudumme tekemään useamminkin Ruotsin-matkoja katsomaan sitä, kuinka lämpölaitoksiin, jotka on tehty suomalaisella osaamisella, niitä referenssejä löytyykin sitten Ruotsista, mutta vielä murheellisempaa on, että se ei olekaan suomalainen toimija, joka sen on tehnyt.

On ollut hyvä huomata, että keskustapuolue on kuitenkin pyrkinyt hallituksessa kovasti olemaan kansan asialla ja pyrkinyt omalla osallaan vaikuttamaan siihen, että nämä alueelliset haja-asutusalueella olevat sidosyhtiöt tavallaan tässä jätehuollossa ja kaikessa muusakin olisivat edelleen mukana, sillä pelkään kyllä todella, ja minä sanoisin, että tämä on vielä realistista.

Arvoisa puhemies! On nimittäin niin, että jos meille tulee toimija, joka vaikkapa pesee niitä Hoskosen paljon mainostamia toistemme paitoja kunnallisena toimijana, ja tälle luodaan vain 5 prosentin mahdollisuus tuottaa niitä palveluja, niin tulee joku ulkopuolinen taho, joka tarjoaa halvemmalla, ja sitten joku kolmas. Eli tässä vaiheessa tietysti on se iso toimija, ja sitten tulee joku toimija, joka on tavallaan tilattu siihen kilpailutilanteeseen ja tarjoaa vähän kalliimmalla, jotta tämä iso, jopa koko Suomen käsittävä yritys saa sen omakseen ja sitä kautta voi ruveta hintoja nostamaan, ja tässä kohtaa tämä hankintalain 5 prosenttia on kyllä suoraan sanoen kuntalaisia ja suomalaisia nilkkaan ampuva.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

Mutta lopuksi, arvoisa puhemies, täytyy sanoa, että tämä on mahdollisuus kotimaiselle ruualle mutta erityisesti lähiruualle. Nytkin meillä on mahdollisuus tämänkin hankintalain voimassa ollessa, kun osaamista olisi, käyttää sitä enemmän hyödyksemme, mutta nyt lain sisällä on kuitenkin tätä ohjausta ja ohjaavuutta tähän, kuinka hankintalakia voidaan käyttää. Se on yksi tämän esityksen pluspuolia ja erittäin vahvoja, niin että hankintaosaamista viedään kuntiin, jotta meillä kotimainen lähiruoka ja kotimainen ruoka voivat olla paremmin siellä kilpailutettavana. Minun mielestäni on tärkeätä, että kilpailutustilanteessa voidaan edellyttää, että pitää olla meillä olevien kriteerien mukaista, niin että sillä possulla on se saparo taikka broilerilla on se nokka. Eli jos meillä itsellä on lainsäädäntö, mitä me haluamme noudattaa, niin kyllä meidän tässä tilanteessa ruokahankinnoissa pitää pystyä julkisella puolella määrittelemään, että näiden kriteerien pitää olla kestäviä. Minä ainakin jatkossa haluan tietää, mitä lapseni syö koulussa, mitä meidän vanhukset saavat palvelukeskuksissa. Sen pitää olla kotimaista, mielellään lähiruokaa.

21.45 Lauri Ihalainen sd: Arvoisa puhemies! Täytyy olla todella sitkeitä hankintalain ystäviä, jotka jaksavat täällä vielä tähän aikaan istua, mutta olen iloinen siitä, että näin on.

Tämähän pohjautuu tietysti siihen EU-direktiiviin, josta täällä on paljon mainittu, ja se direktiivi oli varsin hyvä selkänaja myös kansallisen lainsäädännön uudistamiselle. Tämä kaari on ollut aika pitkä tämän valmistelun suhteen. Minullakin on ollut tilaisuus nyt useamman vuoden aikana tätä seurata ja viime hallituskaudella tästä aiheesta vastaavana ministerinä jopa ottaa vastaan se mietintö, jonka pohjalta tätä lainsäädäntöä ollaan nyt täällä valmistelemassa. Ja todella, tässä on merkittävistä asioista kysymys. Väittäisin, että eduskunnan tämän syksyn yksi tärkeimpiä lakihankkeita on nyt käsitteillä, koska sen merkitys taloudellisesti on niin suuri, 34 miljardin hankinnoista on kysymys. Jos ne osataan tehdä fiksusti, ne hankinnat ovat myöskin kuntalaisten ja kuntien verovarojen hyvää käyttöä ja palvelevat monella tavalla. On niin, että tässä hankintalaissa on paljon hyviä asioita: hankinnan jakaminen, joustavat järjestelmät, neuvottelumenettelyn selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen, jopa tämä innovatiivisuuden tuominen — joskin siinä me olisimme toivoneet vieläkin rohkeampaa etunojaa näitten innovatiivisten hankintojen kirjaamiseen, joka olisi tuonut tämmöistä uutta, luovaa.

Edustaja Sarkkinen kuvasi hyvin sitä vastalauseetta, jonka me olemme talousvaliokunnassa joutuneet jättämään — valitettavasti jättämään — enkä kaikkea lähde tässä tietenkään toistamaan tältä osin. Niin kuin tässä on käynyt ilmi niin Pirttilahden kuin Hoskosenkin puheenvuoroista, sydän taitaa sykkiä niille ajatuksille, joita me edustamme hankintalain eräissä kohdissa, jotka liittyvät ulosmyyntiin, mutta ratkaisut nyt kuitenkin menivät valitettavasti toisella tavalla.

Ensimmäinen asia, johon kiinnitän huomiota, on hinta—laatu-suhde. Tästä on puhuttu paljon, ja pelkän hinnan perusteella ei pitäisi tehdä ratkaisuja vaan kokonaisarvio ja laatu edellä. Varsinkin palveluissa, jotka eivät ole materiaalisia tai ovat tavarapalveluja, hinnan pitäisi olla toissijainen. Tästä periaatteesta olemme täällä paljon puhuneet, ja se on tässä meidän vastalauseessa voimakkaasti, kuten elinkaarihankintojen merkittävyyttä on haluttu korostaa, niin että se ei ole vain mahdollista vaan siinä olisi tukevammat kirjaukset sen suhteen.

Sitten kysymys siitä, millä sosiaalisilla ja ekologisilla pelisäännöillä hankintoja tehdään. Haluan korostaa sitä, että viime hallituskaudella sovittiin, että keskushallintoviranomaisten hankintasopimukseen ja rakennusalan hankintasopimukseen täytyy ottaa ehto työ-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

suhteiden minimiehdoista. Nyt tässä esityksessä ei ole lähdetty tätä laajentamaan muille aloille, mistä siinä valmistelussa puhuttiin, että kun hankintalaki uudistetaan, niin palataan sitten näihin muihin ehtoihin, ja meidän mielestämme tämän minimiehtojen noudattamisen velvoitteen pitäisi koskea kaikkia hankintayksiköitä. Se liittyy myös harmaan talouden torjuntaan. Tässä on iso puute tässä esityksessä.

Pakollisesta poissulkemisesta hankinnoissa on täällä puhuttu aika paljon, enkä halua siitä puhua sen enempää nyt tässä yhteydessä, mutta se on erittäin tärkeä asia. On mielestäni käsittämätöntä, että kun me teimme tähän omaan esitykseemme luettelon niistä harmaan talouden kannalta tärkeistä laeista, joiden pitäisi olla itsestään selvänä poissulkemisperusteena, niitä ei voitu tänne ottaa. Tämä on kyllä tosi huono juttu, alkaen myös liiketoimintakiellosta.

No, eniten täällä on puhuttu tästä ulosmyynnistä ja siihen liittyvistä pulmista ja... Miten minä nyt sanoisin? Tällä hallituksella alkaa olla vähän semmoinen tavaramerkki, että tämä on tällainen yhtiöittämishallitus. (Jari Myllykoski: Kyllä!) Sotet yhtiöitetään, hankintalaki tulee yhtiöittämiseen, työvoimapalvelut yhtiöitetään — vastaus kaikkiin yhteiskunnallisiin rakenneuudistuksiin on yhtiöittäminen. Kun me olemme aina vähän kritisoineet sitä, että EU säättää määräyksiä ja ahdistaa meitä ja niitä pitää noudattaa, niin nyt kun EU sallii 20 prosentin rajan, ei ole mitään euromääräistä rajaa, niin me itse teemme paljon ahtaamat rajat näille säädöksille, 5 prosenttia, ja vielä pöhkömpi esitys on tämä 500 000 euroa, joka tekee todella suuria vaikeuksia käytännössä toteuttaa näitä asioita. Ja sitten me yritämme hallituksen esityksen mukaan ratkoa näitä eräitä kohtia tällaisella erillislainsäädännöllä jätehuollon osalta ja monien muiden osalta, ja ei se nyt oikein tähän norminpurkutalokseenkaan sovellu. Ja muutenkaan näin ei pitäisi tehdä. Kuntien muodostamat jätehuolto-yhtiöt itse asiassa ovat ennen kaikkea pienten yritysten työllistäjiä ja kumppaneita, myös omassa palvelutarjonnassaan. Tässä mielessä tämä argumentaatio, josta täällä on nyt puhuttu, on kyllä käsittämätöntä, että tähän ei lähdetty ottamaan sitä 20 prosentin rajaa, koska tämä ei koske pelkästään jäteyhtiöitä, niin kuin on puhuttu, vaan tämä koskee laboratoriopalveluita, työterveyshuoltoa, monia muita asioita. Jos tämä poliittinen liike on seuraavassa hallituksessa, niin kyllä näihin rajoihin pitää palata uudestaan.

Sitten sote ja muut erityispalvelut. Uudistustahan on siis se, että nykytilaan nähden tämä 400 000 euron kansallinen kynnysarvo on parempi kuin nykyinen, mutta mekin olemme sitä mieltä, että tämä 750 000 euroa olisi perusteltu, ja sitä kaikki sosiaali- ja terveysalan julkisen sektorin tahot ovat edustaneet. Tämä on ehkä semmoinen asia, johon olisi voinut ja pitänyt palata.

Yhdyn niihin näkemyksiin, jotka liittyvät vammaisten ja vanhusten palveluihin, siihen, että niiden sopimusten, joita tehdään, pitää olla pidempikestoisia näiden ihmisten elämänturvan näkökulmasta katsottuna.

Tämäntyypisiä arvioita meilläkin on, ja siltä pohjalta tietysti jouduimme jättämään tällaisen oman esityksen, joka poikkeaa nyt hallituksen esityksestä. Vaikka tässä on pääosin hyviä asioita, niin nämä ovat meidän mielestämme epäkohtia, joihin täytyy palata.

21.53 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä on monta kertaa jo todettu, kyllähän tämä hallituksen esitys hankintalaiksi on pääosin hyvä ja tervetullut muutos julkisten hankintojen sääntelyyn. Tämän muutoksen tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, yksinkertaistaa hankintamenettelyjä, selkeyttää lain keskeisiä käsitteitä, parantaa pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia tarjouskilpailuissa,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

parantaa mahdollisuuksia huomioida ympäristö- ja sosiaalisia näkökohtia sekä turvata kaikille tarjoajille tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu julkisissa hankinnoissa — kaikki erittäin hyviä tavoitteita sinänsä, ja pääosin nämä lain tavoitteet toteutuvat esityksessä ihan hyvin. Hankintamenettelyn yksinkertaistaminen sekä esimerkiksi innovatiivisten hankintojen helpottaminen tuovat semmoista kaivattua joustavuutta hankintayksiköiden toimintaan, ja pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia parannetaan helpottamalla hankintojen pilkkomista pienemmiksi kokonaisuuksiksi.

Hallituksen esitys vie hankintalainsäädäntöä oikeaan suuntaan, mutta joiltakin osin se on kyllä riittämätön. Erityisesti olisimme toivoneet, että ympäristö- sekä sosiaaliseen ja yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyvien kriteerien käyttöä tässä olisi otettu tiukemmin ja velvoittavammin, aivan kuten EU:n hankintadirektiivi sen mahdollistaa. Toisaalta myös täällä on paljon jo tänään puhuttu siitä, että tässä esityksessä on asetettu tarpeettoman tiukat rajat näiden sidosyksiköiden ulosmyynnille.

Me vihreät olemme jättäneet tästä oman vastalauseemme ja näissä olemme nostaneet esiin näitä muutamia ongelmakohtia, joita tähän esitykseen on jäänyt. Todellakin yksi on tämä sidosyksikkösääntely ja tämä 20 prosentin raja. Meidän mielestämme siis sen rajan olisi pitänyt olla siinä 20 prosentissa, minkä EU:n hankintadirektiivi sallii, ja ilman mitään euromääräistä rajaa. On kummallista, että me täällä Suomessa, harvaan asutussa maassa, katsomme, että meillä olisi kaikkialla ympäri Suomen niin hyvä tilanne, että aidosti markkinaehtoista kilpailua syntyisi — näinhän ei ole. Suurissa kaupungeissa, tiheästi asutulla alueella näin varmasti on, mutta meillä on paljon alueita, missä aitoa kilpailua ei synny, ja siksi näillä kuntien omistamilla yhtiöillä on erityisen tärkeä rooli.

Liian alhainen ulosmyyntioikeus aiheuttaa vaikeuksia erityisesti terveydenhuollossa, kun tiedetään, että terveydenhuollon tarvitsemia tukipalveluja on keskitetty esimerkiksi alueellisiin liikelaitoksiin ja näin on pystytty turvaamaan laboratoriotoimintaa tai kuvantamistutkimuksia haja-asutusalueella ja saavutettu merkittäviä kustannussäästöjä. Nyt jos tämä ei jatkossa enää ole mahdollista, niin se vaikeuttaa kyllä erityisesti myös niitä alueen pieniä ja keskisuuria yrityksiä, jotka ovat käyttäneet näitä tukipalveluita.

No, sitten yksi huoli, minkä me olemme nostaneet esiin, on hankintoja koskeva neuvonta, ohjaus ja seuranta. Me tiedämme, että vastuullisten hankintojen edistämisessä ongelma ei ole niinkään se, etteikö lainsäädäntö jo nyt olisi mahdollistanut muunkin kuin hinnan käyttämistä kriteerinä, vaan iso ongelma on ollut se, että hankintayksiköillä ei ole ollut riittävää osaamista. Siksi me olemme ehdottaneet, että tähän lakiin sisällytettäisiin neuvontavelvoite, joka varmistaisi, että laadukasta neuvontaa järjestetään joka puolella Suomea ja että neuvonnassa korostetaan sosiaalisten, ympäristö- ja hallinnollisten kriteerien asettamisen mahdollisuutta.

Vihreät esittääkin erillisen neuvontapykälän ottamista lakiin, joka velvoittaisi valtion viranomaisia huolehtimaan siitä, että riittävästi neuvontaa erityisesti muiden kuin hinnan käyttämisestä kriteerinä on saatavilla, ja sitä, että hallitus ryhtyy toimiin neuvonta-, ohjaus- ja seurantayksikön perustamiseksi. Me tiedämme kaikki, miten merkittävä rooli julkisilla hankinnoilla Suomessa on. Niitä tehdään vuosittain noin 30 miljardin euron arvosta, mikä on noin viidennes bruttokansantuotteesta, ja siksi julkisella sektorilla on merkittävä rooli ostajana ympäristönsuojelun, sosiaalisen vastuullisuuden ja yritysten yhteiskuntavastuun edistämisessä.

Näistä erilaisista muista kriteereistä puhutaan paljon, esimerkiksi sosiaalisesta vastuullisuudesta julkisissa hankinnoissa puhutaan paljon, mutta tekoja kuitenkin on käytännössä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

melko vähän. Siksi olisi tärkeää, että lainsäädännön tasolla selkeästi lähetettäisiin viesti siitä, että pelkkä halvin hinta on toissijainen valintaperuste hankinnan kokonaisuuteen nähden ja että muilla kriteereillä, kuten laadulla, elinkaarikustannuksilla ja vastuullisuudella, on suurempi painoarvo. Koska tällaisten yhteiskuntavastuukriteereiden käytön edistäminen vapaaehtoisuuden pohjalta ei ole tuottanut tulosta, niin olisi ihan suoraan laissa määriteltävä se, että hankintaviranomaiset eivät saa käyttää hintaa tai kustannuksia hankintasopimuksen ainoana tekoperusteena.

No, sitten tämä yritysten yhteiskuntavastuu ja verovastuullisuus. Tässä hallituksen esityksessä ei ole huomioitu yritysvastuuta ja yritysten veronmaksuun liittyviä kriteereitä, ja niinpä me esitämme, että nämä otettaisiin siihen mukaan. Yritysten verojalanjäljen huomioiminen olisi yksi hyvä keino, ja esitämme, että tähän lakiin lisätään säännös siitä, että kilpailutuksen voittaneen yrityksen on julkistettava verotietonsa maakohtaisesti kilpailutuksen aiheena olleen hankinnan toteuttamisen ajalta. Tämä lisäisi läpinäkyvyyttä ja varmistaisi sen, että emme ole tilanteessa, jossa hankinnoista valtaosa menee monikansallisille yhtiöille, jotka sitten aggressiivisen verosuunnittelun keinoin siirtävät hankinnan kohteena olevasta liiketoiminnastaan saamansa voitot pois Suomen verotuksen piiristä.

Sitten nämä vammaisten henkilöiden elämänmittaiset palvelut. Aivan kuten täällä on jo moneen kertaan nämä otettu esille ja todettu se mahdollisuus, että nämä olisi voitu jättää tämän kilpailutuksen ulkopuolelle, me kannatamme myös sitä. Luulemme, että se pelkkä ponsi ei siellä riitä, vaikka sinänsä on hyvä, että tämä ponsi on siinä mietinnössä mukana, mutta olisi ollut selkeämpää, että ne olisi rajattu ihan kokonaan pois tästä hankintalain ulkopuolelle, koska se on aivan mahdollista. Silloin estämme sen, että tällaisia elämänmittaisia palveluja tarvitsevat joutuvat tietyn vuosimäärän jälkeen aina siirtymään paikasta toiseen, uuteen kotiin ja uusien hoitajien hoidettaviksi. Se ei ole ihmisarvoista.

22.01 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tosiaankin tämä hankintalakiprosessi on päätyvässä lopputulokseen, ja tästä lopputuloksesta totean sen, että se on pääosin kiitettävä. Tässä on monia hyviä puolia, jotka kehittävät meidän julkisen sektorin hankintoja hyvään suuntaan. Erityisen hyvä on tämä hankintojen jakamisen ja osittamisen mahdollisuus. Itse olen huomannut paljon eri kunnissa kuntapäätäjien kanssa keskustellessani, että olisi halua pieniä näitä hankintoja ja suosia näin paikallisia pieniä yrityksiä erityisesti elintarvikehankintojen osalta. Uskon, että tällä on positiivisia vaikutuksia. Samaten nämä innovatiiviset hankinnat ovat hyvä avaus.

Itse olen osallistunut tämän asian käsittelyyn ympäristövaliokunnassa, jossa annoimme lausunnon talousvaliokunnalle tämän asian käsittelyyn. Siellä tietenkin kiinnitimme huomiota erityisesti tähän jätehuoltoon ja tähän jätehuollon sidosyksikkösääntelyyn. Toivoimme siinä lausunnossa, että talousvaliokunta ottaisi huomioon tämän ulosmyynnin rajan, ja on siihen peilaten erittäin hyvä, että tähän on nyt nämä siirtymäsäännökset saatu, mikä antaa alalle tietyllä tapaa aikaa tähän sopeutua. Myöskin olen siitä erittäin iloinen, että se on tänne lausuman muotoon sitten muotoiltu. Toivomme siinä, että erillislainsäädännöllä olisi mahdollista sitten jätelain tarkastelun yhteydessä tätä katsoa, ja uskon, että tähän siinä yhteydessä sitten joudutaan palaamaan.

22.03 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat, myös opposition edustajat! (Oppositioista: Ohhoh, kiitos!) Julkisten hallintojen tulee olla avoimia ja läpinäkyviä. Niiden tulee myös mahdollistaa paikallisten toimijoiden huomioiminen entis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

tä paremmin. Niin kuin edustaja Ihalainen edellä toi esille, tässä on kyse erittäin merkittävästä rahamäärästä, joka tässä liikkuu, ja silloin se on meidän kaikkien etu, että nämä toimivat avoimesti ja läpinäkyvästi.

Kilpailutusosaaminen on aika usein se, mistä keskusteluja käydään ja mihin usein ongelmatkin kilpistyvät, toisaalta sitten ne kilpailutuksessa käytettävät kriteerit. Aika usein olen itse tässä vuosien aikana törmännyt siihen, että on lopulta todettu, että "olisihan se ollut jo mahdollista, mutta". Ja toisaalta hinta on ollut niin kovin helppo kilpailuttamisen tie, eli on menty niin sanotusti sen helpoimman tien kautta. Tai sitten sellaisia kilpailutuksia olen nähnyt, että kun kuntapäätäjät ovat vaatineet, että laatukriteerien pitää mukana olla, niin laatukriteerit on tehty sellaisiksi, että kaikki ovat ne käytännössä ruksittaneet ja täytäneet, ja sen jälkeen todellinen kilpailu on käytykin enää hinnalla. Tällaisiakin esimerkkejä valitettavasti löytyy. Eli tätä hankintaosaamista pitää ehdottomasti parantaa kaikkialla, ja sitä myös tässä lainsäädännössä tuodaan mukaan.

Tämä hankintalain uudistaminen jatkaa siis normien purkua, sääntelyn yksinkertaistamista, ja tällä pyritään myös kilpailuhäiriöiden vähentämiseen, hankintojen keskittymiseen puututaan ja myös hankittavana olevia kokonaisuuksia pienennetään, niin kuin tässä aiemmissakin puheenvuoroissa, niin hallituksen kuin oppositionkin puheenvuoroissa, on esille tuotu.

Tämä uudistus osaltaan jatkaa mielestäni myös hyviä toimia yritysten ja sitä kautta myös työllisyyden vahvistamiseksi. Aiempia päätöksiähän ovat olleet yrittäjävähennys, maksuperusteinen arvonlisävero, vanhemmuuden kustannusten tasaaminen ja nyt myös hankintalain uudistaminen. Sekin tulee omalta osaltaan tukemaan pienten ja keskisuurten yritysten kasvua ja mahdollisuuksia kasvuun ja niiden elinvoimaa myös siellä palveluiden lähellä. Tämän lain myötä pienemmätkin yritykset pääsevät mukaan kilpailutuksiin, eli laajuus ja suuret kilpailukokonaisuudet eivät enää blokkaa niitä niin usein ulos kuin tähän asti on tapahtunut.

Yrittäjyyden ja sitä kautta uusien työpaikkojen synnyn takia tärkeä uudistus on kansallisten hankintojen sääntelyn merkittävä keventäminen. Uutena tulee myös lisää neuvontaa näille tarjoaville yrityksille. Lisäksi laki kannustaa myös tietynlaiseen markkinavuoropuheluun näiden hankintojen tekijöiden välillä, niin myyjien kuin ostajienkin välillä. Tämä varmasti tulee osaltaan parantamaan myös hankintaosaamista.

Uudistuksessa myös kilpailutusten kynnysarvot nousevat. Tavara- ja palveluhankintojen kilpailutuksen raja nousee 60 000:een nykyisestä 30 000 eurosta. Tämä on myös hyvä uudistus paikallisten yritysten tulevaisuudelle. Eli pitää olla keinoja myös tehdä niitä hankintoja sieltä läheltä, ja tämä on varsin perusteltua siihen.

Jäteasiassa, mistä tässäkin on käyty keskustelua, meillä olisi mielestäni paljonkin tehtävää. Meillä on ollut kummallinen jätteiden sosialisointi tässä maassa käynnissä. Meillä on ajettu hyviä, toimivia jätejärjestelmiä alas, haluttu viedä suurempiin yksiköihin, ja sitä kautta paikalliset palvelut ja paikalliset toimijat on ajettu erittäin ahtaalle ja myös palvelut ovat heikentyneet. Itse asiassa tämäntyyppinen malli, joka meillä on käytössä, ei kyllä ole ohjannut myöskään jätteiden määrän vähentämiseen. Olen itse käyttänyt joskus esimerkkinä sitä, miten kerrostalossa, kun taloon hankitaan huoneistokohtaiset vesimittarit, vedenkulutus laskee noin 30 prosenttia, kun joutuu siis itse vastaamaan siitä, mitä kuluttaa. Ja nyt jätehuollossa Suomessa on menty täysin toiseen suuntaan eli yhteisvastuullisuuteen. Ihmettelen, että sitä täällä salissa on myös tuettu tämänkin illan keskustelussa. Paljon järke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

vämpää olisi se, että jokainen maksaisi itse aiheuttamansa jätteet, ja se kannustaisi jätteen vähentämiseen aiempaa paremmin. Eli jätepuolella meillä kyllä tehtävää riittää.

Sidosyksikköhankintoihin tulevat tiukat edellytykset ovat täällä myös tulleet esille, ja tämä jäteyhtiökysymys on sellainen, että itsekin pidän sitä valitettavana enkä ymmärrä, millä tavalla se tulee tilannetta parantamaan.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto saa myös tämän lainsäädännön myötä uudeksi tehtäväkseen valvoa julkisten hankintojen laillisuutta. Tämä on myös hyvä uudistus. Tällä hetkellähän meillä usein on tilanne ollut se, että käytännössä toiset yrittäjät, toiset kilpailutukseen osallistuneet, ovat joutuneet tätä valvontaa tekemään. Se on johtanut erilaisiin valituksiin eri instansseihin ja myös riitatilanteisiin. On paljon selkeämpää, että siinä on joku toinen taho, joka tätä valvontaa tekee. Eli tämä Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaantulo tähän hankintojen laillisuusvalvontaan on erittäin myönteinen asia.

22.10 Jari Leppä kesk: Herra puhemies! Hankintalain uudistus tällaisena on nähtävä erittäin vahvasti myös puitelakina. Tämä jättää erityisesti tarpeita erillislainsäädännöllä tarkentaa tämän lain pykälä ja henkeä siltä osin, että ei pääse muodostumaan mihinkään päin monopoleja tai siihen verrattavia määrääviä markkina-asemia, jotka väistämättä johtavat asiakasmaksujen korottamiseen. Tämä vaara on kaikkialla markkinoilla. Tässä mielessä erillislainsäädäntöä täytyy tarkastella hyvinkin voimakkaasti.

Tämä vaara on aivan erityisesti niillä alueilla, joilla markkinat ovat ohuet, ja nehan ovat useimmiten ohuet haja-asutusalueella. Siksi on oleellisen tärkeää, että talousvaliokunta on mietintönsä ponsiin kirjannut tämänkaltaiset asiat, näiden seuraamisen, ja painottanut sitä, mikä merkitys erillislainsäädännöllä tällä kohtaa on, jotta näitä äsken mainitsemiani asioita ei pääse muodostumaan. Hankintalaissa on monia hyviä kohtia, se on ihan selvä, mutta tältä osin tämä on tarkan työn paikka jatkovalmistelussa.

Puutun myöskin tuohon valvonta-asiaan, jossa kilpailu- ja kuluttajaviranomaiselle annetaan jälleen uusi tehtävä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tehtäväthän kaiken kaikkiaan ovat erittäinkin ristiriitaiset. Sen pitää yhtä aikaa huolehtia kilpailusta, terveestä kilpailusta, ja kuluttajan edusta. Ne menevät väkisinkin ristikkäin. Tässäkin mielessä meidän on syytä myöskin harkita, onko tämä nykyinen työnjako hyvä vai olisiko mahdollisesti joitain muita ratkaisuja, jotka tähän tilanteeseen ja tähän markkinatilanteeseen sopisivat paremmin kuin nykyisenkaltaisen valvontajärjestelmä.

22.12 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Täällä on laajalti kehuttu myös tätä hallituksen esitystä uudeksi hankintalaiksi, ja toden totta päästään eteenpäin. Tällä uudella lainsäädännöllä on monia etuja, mutta myös puutteita, niin kuin täällä on tullut puheenvuoroissa esiin. Ehkä tämä on niin suuri kokonaisuus ja niin pitkä historia myös tällä uudistuksella, että pitää olla useampi vaalikausi, ennen kuin se saadaan täydelliseen malliin. Nyt se jää joiltakin osin keskeneräiseksi.

Minusta on tärkeätä se, mitä edustaja Ihalainen sanoi, että tähän voidaan palata seuraavilla vaalikausilla. Tämähän on poliittinen päätös, että rajataan tämä ulosmyyntioikeus 5 prosenttiin eikä siihen 20:een, jonka EU-direktiivi sallisi. Minkälainen kompromissi tämä on, valiokunnassa tiedetään paremmin, minkälaisen keskustelun jälkeen tämä päätös 5 prosentista syntyi, mutta se on poliittinen linjaus, ja se voidaan muuttaa silloin, jos eduskunnassa on toisenlainen poliittinen kokoonpano. Tähän voidaan palata, niin kuin edustaja Ihalainen sanoi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2016 vp

Sinänsä ei ole erityistä se, että Suomessa tulkitaan direktiivejä kovin tiukasti. Jo nykyisen direktiivin aikana Suomessa on tulkittu kilpailutusmääräyksiä tiukemmin kuin olisi ollut välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota siihen nelosponteen, joka valiokunnan mietinnössä on, joka on ihan positiivinen ja jossa korostetaan vanhusten asumispalvelujen järjestämistä inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla. Tämä on ponnessa ihan hyvin kirjattu, mutta asia on myös pykälätasolla vastalauseessa numero 1 esimerkiksi tässä 101 §:ssä, Suorahankinta erityistilanteissa. Meidän vastalauseessamme käy ilmi, että tällainen suora hankinta ei vain ainoastaan hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa vaan vähän lievemmilläkin indikaatioin voisi tulla kysymykseen silloin, kun on kysymys tällaisesta vanhusten, vammaisten oikeuksien turvaamisesta. Tärkeä perustuslainäkökohta myös tässä kohdassa.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.